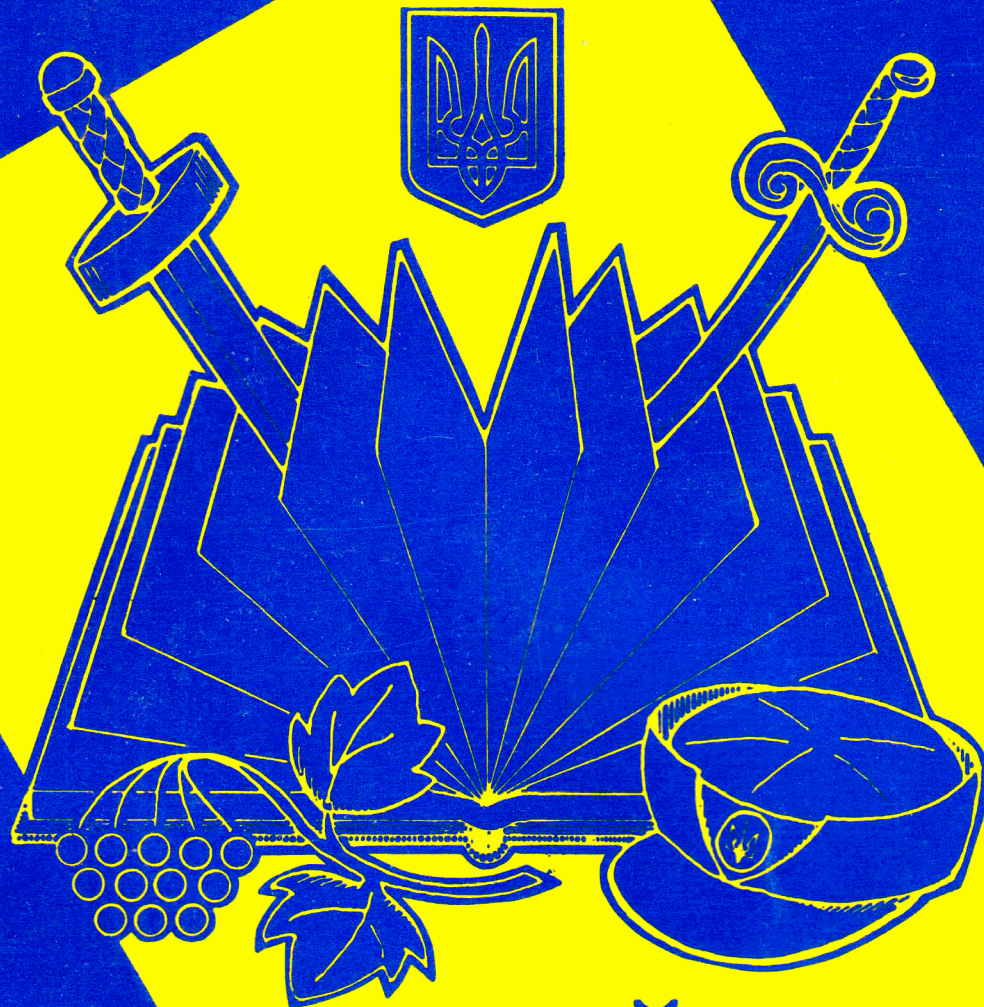

УКРАЇНСЬКА ВЕЧІРНЯ ТРИБУНА

ПІЗНАЙТЕ
СВОЄ
МИНУЛЕ

Українська Вечірня Трибуна

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

Опрацьовано і видано щотижневою українською радіопрограмою

Українська Вечірня Трибуна

для безплатного розповсюдження

Упорядкував і зредагував **д-р Мирослав ХАРКЕВИЧ**

Чікаго, Іллиной, США
1997

Обкладинка роботи
Архітекта Юри ЗАЯЦЯ

Всі права застережені

**Copyright © Myroslaw Charkewycz M.D., 1997
All rights reserved**

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

Від упорядника:

Довгі роки комуно-московської окупації і пов'язаної з нею русифікації залишили в історичній пам'яті українського народу безліч білих плям. Чи ж можна зводити світлий храм державного майбутнього без знання героїчного й повного посвяти минулого, минулого, що його кожночасні окупанти послідовно й вперто не тільки замовчували, але й перекручували та фалшували. Цю збірку задумано як компактний підручник для патріотичних громадсько-політичних працівників, котрі беруть на себе почесний і важкий обов'язок ці білі плями замінити на правдиву розповідь про всі події, які проходили в Україні. В цій книжечці знайдете щирю правду про події нашого надавнього минулого, про людей, що ті події творили і віддали за них життя, здоров'я, волю.

Багато правдивих інформацій можна знайти зараз в нових післясоветських підручниках історії, але таких є замало, вони не всім доступні і не раз вимагають спеціальної підготовки. Ця книжечка дасть "на скору руку" інформації, які потрібні коли готуємося до національних свят, відзначень, концертів тощо. Матеріал подано у формі коротких розповідей, що їх можна поширити відповідно до конкретних місцевих обставин. Про події, пов'язані з боротьбою ОУН-УПА існує окрема й багата література: от хоч би "Літопис Української Повстанської Армії".

Упорядник цієї збірки матеріалів жив і працював в роках 1940-1941 на північно-західних українських землях, що були на той час під німецькою окупацією. У тому регіоні відбувалося тоді бурхливе національне відродження. Тоді там, як і тепер в Україні, бракувало матеріалів для громадсько-культурної, а то й політичної праці. Ми - молоді - сходилися разом, відсвіжували свої знання, переписували все на єдиній, яку мали, друкарській машинці, а пізніше помножували на архаїчному "цикльостилі" - приладі, що віддалено нагадував сьгоднішні копювальні машини. Ідейні хлопці та дівчата все те переписували рукою на папері, якого завжди бракувало, й пильно вивчали зміст.

Ми пропонуємо нашим друзям в Україні коротку збірку розповідей про важливіші історичні події нашого минулого - із спеціальним акцентом на час між двома світовими війнами - та про героїнь і героїв, що наблизили державне відродження України. Усі ці розповіді були частиною щотижневої радіопрограми "Українська Вечірня Трибуна" в американському місті Чикаго і мали дуже позитивну оцінку слухачів. Свою позитивну думку висловлювали особи, що самі були свідками описаних подій, або багато читали, а то й самі писали про ті події. Це переконало нас, що варто переглянути накопичені розповіді, дещо доповнити, видати й віддати їх до рук патріотичних громадсько-політичних трудівників України. Нехай ці сторінки будуть пам'ятником тривкішим від криці для всіх, котрі віддали Україні все, що мали, а їхні імена й місця вічного спочинку відомі лише самому Господеві Богу.

Д-р Мирослав Харкевич

1. СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

День 22-го січня став для української людини радісним і світлим національним святом. Чи то синє небо, чи то чорні хмари із сніговими зав'язями і сибірськими вітрами, в наших серцях усе цвіла весна волі й незалежності, що її кров'ю відвойовували наші діди та батьки. Наш золотoverхий Київ ніколи перед тим не переживав такого національного піднесення і патосу, як у тих благословенних днях 1918 і 1919 рр. Та вимріяна воля була короткотривалою, але вона навчила майбутні покоління, що свободи ніхто не дарує і ціна її висока. Незабутні слова Четвертого Універсалу: "Віднині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу" - стали найкращою мелодією для цілих поколінь та короною, що її блиску ніщо не затемнить. Ті, хто творив акт 22-го січня, передали своїм нащадкам естафету Крут, Базару й зимових походів, а найважливіше: ідею відновлювати українську державу при будь-якій історичній нагоді. Коротке державницьке існування не було лише окутане серпанком романтики й безмежного героїзму, але також атрибутами державного будівництва. Було випрацьовано і затверджено другу в історії України державну Конституцію із спеціальними привілеями для національних меншостей. Підписано договори неагресії з одними та нав'язано дипломатичні взаємини з іншими державами, усталізовано грошову систему, а молоді збройні сили України були найбільш здисциплінованими в тоднішній хаотичній Східній Європі. Відвічна й зрадлива московська агресія та імперіялізм, підтримані затонськими, коцюбинськими, любченками й усякими советофілами, а то й зрадниками, мимо колосальних жертв і зусиль досягнули свого; український народ став рабом, а українська земля - найбільшою колонією російсько-советської тюрми народів. Коли сьогодні - на чужині - відзначаємо ту найсвітлішу подію нашого минулого, наші серця б'ються тривожним прискореним темпом, ми з запертим віддыхом прислухаємося до "воскресаючої України", очима душі бачимо ту дорогу, прекрасну й знівечену батьківщину. Коли вдуматися в усі злочини, заподіяні нелюдами: лєнінами, сталінами, брєжнєвими і бандою подібних до них - та ганебне банкрутство тої чортівської потвори на усіх фронтах і континентах, важко повірити, що є люди, котрі зветься комуністами та ідентифікують себе з антихристами. А коли вони ще українського роду, то вони найбільш знівечені, їх, за словами Євгена Свєрстюка, треба не виховувати чи перевиховувати, а вирощувати від кореня, від початку. Багато говорилося про славний вислід грудневого референдуму 1991 р., а нам треба пригадувати, зокрема нашій молодшій генерації, про інші давні плебісцити: княжі й козацькі війни, коліївщину, хмельниччину, тривалі й нерівні змагання цього століття, зимові походи, селянські повстання, славний змаг Української Військової Організації, Організації Українських Націоналістів, епопею УПА, героїчні виступи наших правозахисників та безперобійний опір усім окупантам українською національною стихією. Не можна забувати про хитрий московський клич, піддержаний деякими т. зв. українцями про "новий союзний договір", про який можна дуже коротко, але правильно сказати, що ось так хотіли б перевести в'язня в тих самих кайданах із старої - до нової перемальованої келії в тій самій старій брудній тюрмі. Про правдиве обличчя "нових союзників" найкраще говорять факти висловлені Б. Сльцином, Г. Поповим та іншими про ревізію кордонів, про чорноморську флоту, про долю Криму й донбаські

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

махінації. Та головне - це намагання Росії бути єдиним “гарантом порядку й миру” на теренах республік колишнього Советського Союзу. Сенатор Коген із штату Мейн, аналізуючи недавню поїздку Президента Клінтона, сказав, що російські генерали на чолі імперської армії провокуватимуть у колишніх советських республіках бунти-заворушення і будуть “запрошені” ті бунти ліквідувати та наводити порядок, який реанімуватиме старий союз. Це вже відбувається на наших очах, можливо, навіть із мовчазною співучастю нових “друзів”. Збігнев Бжезіньскі теж сказав при тій самій нагоді, що коли ви “їм” уступаєте і щось даєте, то “вони вимагатимуть чимраз більше”. Це ж старе українське: “дай йому палець, а він тягне цілу руку”.

Зреформоване нове КГБ, чи як там воно називається, ніколи не зліквідує “дезінформу”, що поширює “аргументи” проти самостійности колись поневолених народів: це і “загроза хаосу” і термонуклеарної катастрофи і т. п. Ніхто інший - а саме Москва - була і є праджерелом усіх міжнародних чи міжнаціональних конфліктів-хаосів. За інструкціями з Москви лилася кров на вулицях Алма-Ати, в Нагірному Карабасі, в Києві та у Львові, Гданьску, Вільнюсі, Центральній Америці, Анголі, Етіопії, Придністров’ї, Грузії та Чечні. Не буде московського імперіялізму будь-якого кольору, не буде й організованого хаосу. Не забуваймо, що коди та кнопки до термонуклеарних бомб держать довірені московські генерали. Ми - українці в Америці - старалися нашими скромними засобами впливати на уряд президента Клінтона, а особливо на Держдепартамент, домагаючись зміни американської політики щодо України. Це справи доволі складні, часто суперечливі, а головне, що знаємо замало правди. Мабуть, майже усі приєднуємось до думки, що 52-мільйонна нація, котра стереже ворота в Європу, нація з атомним арсеналом, могла б дати більше захисту для zagrożеної Європи, аніж убогі американські зобов’язання чи обіцянки членства в НАТО, чи нова концепція “Партнерства за ради миру”. Навряд Україна зі своїм історичним досвідом увірить у російську доброзичливість. Долю України вирішуватиме ніхто інший, як народ України та - як сказав Юрій Стефанівський, член Головної Ради Українських Політв’язнів - Україна свідомо йде поволі до повної самостійности і демократії, і ходу волі не завернути.

2. КРУТИ

(“Бути, чи не бути, - покаже бій, покажуть Крути”)

З давніх давен історія людства поділена на періоди, котрі ознаменовані великими війнами з їхніми датами, назвами найвизначніших боїв та головними героями. Модерна цивілізація бачить епогей героїства в бою, що відбувся в Термопілах, в 480-му році перед Христом, між перськими арміями під командою короля Ксеркеса та армією-орденом королівства Спарти, частини гордої Геллади-Греції з молоденьким королем Леонидом на чолі. Чесний і справедливий історик - зокрема український - негайно подумас про наші рідні українські Термопіли, а саме про бій під Крутами - 29-го січня 1918-го року. Хоч між тими подіями лягло 2474 років, є між ними багато протилежностей, але й немало аналогій. Армії Ксеркеса, доволі здеморалізовані тривалими війнами, йшли походами через теперішню Туреччину з Персії, щоб

завоювати Балкани, опанувати Середземне Море та позбутися найгіршого суперника - Геллади. Молодий король Спарти Леонид присягнув із своїми лицарями своїм життям задержати перську навалу в місцевості, що зветься тепер Тернопіли. Ця армія-орден не була дуже чисельною, але досконало вишколеною, здисциплінованою і... приреченою на смерть. За ними стояла політична й економічна потуга, що була на вершці культурного росту та життєвого рівня. Тернопільські лицарі стояли одностайним муром і лише чорна зрада грецького пастуха Ефіяльтеса, що показав ворогові тайну дорогу, принесла перемогу перським ордам. Лицарі над лицарями полягли разом зі своїм королем, але армія Ксеркса понесла величезні втрати і була примушена повертатися до Персії. Вдячні земляки через дві тисячі років звели для своїх героїв величавий пам'ятник, до якого щодня тисячі греків та маси туристів складають живі квіти.

Українським Крутам, малій, раніше невідомій залізничній станції на лінії Бахмач-Київ, припала історична доля боронити доступ до Києва, древньої столиці щойно воскреслої української держави, що на неї наступали з усіх боків московсько-більшевицькі орди Муравйова. Уночі 28-ого січня 1918-ого року розгублена Директорія вислала з Києва, над яким нависла загроза большевицького бунту, залишки українських відділів, що мали жертвувати собою в обороні доступу до столиці. Була це до краю втомлена і вичерпана довгими боями юнацька Військова Школа та щойно мобілізований та ще не вишколений помічний курінь Студентської Січової Школи під команду сотника Омельченка й одна чота Гайдамацького Куреня, разом майже 600 юнаків. Вони мали вистояти проти шости тисяч большевицьких московських солдатів, переважно озвірилих матросів, п'яних від крові, перемог і горілки. Оборонці Крут залягли у видовбаних морозних окопах перед станцією Крути. Московська орда почала наступ гарматним вогнем, а далі скорострільними сальвами. Спершу українські відділи відбивали організовано ворожий наступ, але скоро замовкли наші скоростріли, бо забракло амуніції, а тоді почався багнетний бій. Найбільших втрат зазнав Студентський курінь, що очайдушно кинувся в останню атаку. Більша частина Куреня, разом з командиром сотником Омельченком, згинула в бою, а частину, що потрапила в полон, большевики після тортур розстріляли. Згодом - після короткотривалого звільнення Києва від російської інвазії - знайдено в снігах крутянського бойовища кількадесят поляглих героїв та поховано їх 19-го березня на Аскольдовій горі у братській могилі. Зворушливим і повним пієтизму словом прощала крутянських героїв поетеса Людмила Старицька-Черняхівська, яка пізніше сама стала жертвою московського терору в харківському процесі Спілки Визволення України.

Крутянці - це символ молодечого національного ідеалізму, символ відродження національної гордості і свідомості, що також дав конкретні плоди. Крутянський чин задержав та сповільнив московський наступ на Київ, сповільнив силу большевицького бунту-перевороту та дав час українській делегації приготуватися до Берестя та вчасно взяти участь у переговорах, що дали дипломатичний успіх у формі визнання молодой української держави.

З духу Крут, що його так могутньо оспівала Старицька-Черняхівська, а пізніше Володимир Старосольський, Богдан Кравців, Володимир Янів, Атанас Фіголь та багато інших, зродився дух студентської голодівки та символіка наметового містечка на Площі Незалежності в Києві в листопаді 1990 року, що повалив уряд Масола. Молоді студенти - такі, як Олесь Доній та багато інших - показали шлях майбутнього України

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

із знаком Крут, і той знак треба відновлювати в нашій українській батьківщині та плекати між нашою молоддю в діяспорі. Тернопіли боронили добробут і життєві радощі та попри найвище героїство - через зраду нікчемного пастуха - втратили дуже багато зі своєї величі. За крутянськими героями, хоч не всі вони полягли, стояла новопостала держава з історією жорстокої чотирилітньої затяжної війни, руїни, голоду, хаосу та змагань на трьох фронтах без зради.

За крутянцями треба не сумувати чи ридати, треба бути гордими за них і, де треба, наслідувати їх.

3. ТРАДИЦІЙНЕ СВЯТО ГЕРОЇНЬ

Наша українська історія трагічна й жорстока. Та коли ми, як нація, пережили усі вікові випробування, злидні й терпіння, то прислужився цьому український національний героїзм. З гордістю можемо сказати, що наше жіноцтво, у нас значніше, як в інших народів, несло й несе тягар національного виживання, принаймні нарівні з чоловіками. Наші героїні, як сказано в поета: “щоб жити - вони вмирили, будь горда на них Україно”. Участь українських жінок у перших визвольних змаганнях є історично закріплена, а дальша активна боротьба з усіми окупантами є записана золотими літерами доби Спілки Визволення України, селянських повстань, Української Військової Організації, Організації Українських Націоналістів, Української Повстанської Армії, Руху спротиву, героїнь Кінгіру та інших катівень. Місяць лютий присвячений традиційно українським жінкам-героїням, а тому, що в лютому припадає річниця смерті Ольги Басараб і Олени Теліги задержимося трохи довше на тих двох національних орієнтирах-маяках української нації в її поході до волі.

На історичних бездоріжжях завмирав авторитет Української Народної Республіки. Вакуум, що витворився, негайно заповнила Українська Військова Організація з її невеликим досвідом та колосальним завзяттям. Вночі з 12-го на 13-го лютого 1924-го року польська поліція закатувала на слідстві 34-літню жінку Ольгу Басараб (з дому Левицьку). Закатували жінку-воєнку Першої жіночої сотні Українських Січових Стрільців у Львові, незвичайно проворну й віддану членку Комітету Допомоги Раненим і Полоненим у Відні та учасницю інших добродійних організацій, відзначену міжнародним Червоним Хрестом. Вона організувала українські військові з'єднання з бувших полонених австрійської армії, а в 1922-му році була членкою Головної Управи Союзу Українських Жінок у Львові, а одночасно - зв'язковою до полковника Євгена Коновальця, що був провідним членом Української Військової Організації. Зазнавши катувань, Ольга нікого й нічого не зрадила. Відомо, що на слідстві казала: “можете розірвати моє тіло на куски, але духа мого народу ніхто не скує”. Деякі матеріяли, що їх знайдено під час арешту, стали причиною до відомого судового процесу, в якому було засуджено на 4 роки ув'язнення полковника Андрія Мельника, тодішнього крайового команданта УВО. Про Ольгу Басараб співала наша молодь пісні, а з її крови, що вона нею написала на тюремній стіні: “Пімстїть”, дійсно зродилися безконечні колони месників.

Багато років пізніше - в 1942 році - також в місяці лютому увійшла до українського пантеону вічних героїня, поетеса, публіцистка й політична діячка Олена Теліга (з дому Шовгенева). Інший ще жорстокіший окупант руками гестапівських катів скопив цю українську квітку на 35-тому році її багатого життя. Вона була дуже життєрадісна, любила життя так, як його люблять усі молоді, дуже вродлива та навіть зовнішньо дещо подібна до Ольги Басараб. Уроджена в Петербурзі, через рідний Київ, польський Тарнів, чеську Прагу та знову Варшаву й Краків опинилася в рідному Львові. Де тільки доля дозволяла Олені жити, вона всім своїм знанням служила українській справі: була вона то вихователькою, то публіцисткою, громадським діячем. Задивлена в золотоверхий Київ, вона помаршувала як член похідної групи через Львів до свого призначення. Вона здавала собі справу про постійну загрозу для життя в той грізний час німецької окупації, а проте очолила Спілку Письменників України та стала редактором літературного тижневика "Літаври", а пізніше редактором "Нового Українського Слова". Разом з іншими націоналістичними діячами була арештована на підставі кагебівських донощиків, що перебували на гестапівській службі. Її розстріляно в Бабиному Ярі.

Героїчно-ліричні твори Олени Теліги були синтезою жіночої ніжності й героїчної посвяти: саме таким було її життя та смерть. Вона засуджувала опортунізм і рабську покору, а тих, що підходили під ті категорії, називала "Партачами життя". - Разом з Оленою згинув і її чоловік Михайло Теліга, завзятий бандурист і націоналіст.

Про таких, як Ольга Басараб, Олена Теліга, Катруся Зарицька, 500 відомих і невідомих жінок Кінгіру та про тисячі нам найдорожчих українських жінок і дівчат писала Стефа Кузьменко:

Ви не вмерли - такі не вмирають вовіки,
І дарма, що затиснула смерть Вам уста.

4. РІЧНИЦЯ ЗАГИБЕЛІ ГЕНЕРАЛА РОМАНА ШУХЕВИЧА

Ранком 5-го березня 1950-го року, коли втомлена і кров'ю насичена українська земля вітала прихід весни, в непримітному сільці Білогорщі, що поблизу Львова, впав командир армії безсмертних. Він відійшов до свого Творця на 43-ому році, віддавши Україні 27 років багатого, бурхливого й героїчного життя. Того дня воююча патріотична Україна втратила одного з найбільших героїв у своїй історії, що став утіленням і синтезом тої важливої доби, коли точилася завзята боротьба з двома найбільшими потугами світу. Роман Шухевич був членом Української Військової Організації, Членом цієї організації він став, як йому було 17 років. Увів його до цієї організації вже не раз згадуваний на цих сторінках полковник Євген Коновалець. Як легендарний Робін Гуд чи "Зоро", веселий забавний спортсмен, душа прогулянок, вірцевий студент Техніки в Гданську, а пізніше у Львові, Роман Шухевич організує напади на советське посольство у Львові, експропріаційні акти в Бірчі, Бориславі, Печеніжині, з рук члена ОУН Юрка Березинського, пізнішого генералового швагра, гине садист-комісар Чеховські, посол Голувка та багато інших, дрібніших катів. Коли 16-ого червня 1934-ого року згинув від куль Григорія Мацейка у своїй столиці Варшаві реалізатор звірячих розправ з українцями Броніслав Перацкі, Шухевич відограв у тій

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

справі важливу роль, але аж у процесі, який звать львівським, був розконспірований і засуджений на 4 роки тюрми. Ще дитиною “Шух” наслухався від свого діда Романа - відомого дослідника Гуцульщини, - про опришка-народного месника Олексу Довбуша, і мріяв піти його слідами, а ті мрії стали ще реальнішими, коли побачив у 1918 році в Камінці Струміловій синьо-жовтий прапор і запам’ятав зворушливі слова, що їх читав про “Червону калину” і вільну Україну його батько, активний учасник Перших Визвольних змагань. Роман Шухевич був фанатичним українським вояком та непохитно вірив, що лише українська збройна сила завоює та зможе захистити українську державу. Він засвоїв основи військового ремесла в польській армії, а поглибив знання та вміння під час спеціального вишколу в Гданську й Мюнхені. Коли виникла самостійна українська держава - Карпатська Україна - Роман Шухевич пішов у розпорядження тодішнього державного проводу та разом з Полковником Михайлом Колодзінським і Зеноном Коссаком очолив Головний Штаб “Карпатської Січі”. Після поразки Карпатської України правдивим чудом спас своє життя переходом до Румунії, знаючи досконало Карпати як колишній пластун. Розвал Польщі та нова політична дійсність видвигає Романа Шухевича на позицію Крайового Провідника земель Закерзоння. Як член Революційного Проводу ОУН він готує плян, щоб перекинути майже 5000 членів ОУН на Центральні й Східні землі України. Рівночасно він організує дві Дружини Українських Націоналістів, т. зв. “Українські Легіони”. Як командир північного, званого як “Нахтігаль”, входить після відступу большевиків першим до Львова. а наступного дня - 30-го червня 1941-го року - бере участь разом із Степаном Бандерою і Ярославом Стецьком у проголошенні відновлення української Державности. Після арешту більшості творців Акту 30-го червня, химерна воєнна доля кидає - тепер вже сотника - Романа Шухевича на Білорусь до боротьби з большевицькими партизанами. Тут після однорічного перебування німецька команда ліквідує легіон, а самого Шухевича, щоб його арештувати, відсилає до Львова, де він без страху проходить повз гестапівські патрулі, щоб поринути в гущу українського націоналістичного підпілля.

З початком 1943-ого року Роман Шухевич подається з доручення Проводу на Полісся. Разом із Сидором Шелестом, Сергієм Качинським та Іваном Перегійняком-Коробкою творять зародок підпільної української Армії. Перед майором Тарасом Чупринкою та Крайовим Провідником Туром в одній особі, виростають завдання, що їх міг доклати лише дійсний велетень духа, характеру й розуму. Він упорядковує відносини, рішуче забороняє переговори з німецьким окупантом, послідовно творить гордість української нації: здисципліновану, всенародню, понадпартійну збройну силу, ім’я якій Українська Повстанська Армія. Народжується клич “Свобода народам - Свобода людині”. Під охороною УПА відбувається восени 1943-ого року в лісах Житомирщини перша конференція учасників протимосковської боротьби, що стала зародком Антибольшевицького Бльоку Народів. Молода українська армія мусіла воювати проти польських диверсантів, большевицьких Ковпаків, Медведєвих і їм подібних та гестапівських катів, боротьба поширювалася мов прерійний вогонь. Від упівських куль гине шеф штабу С. А. Люце. Тур - Тарас Чупринка з друзями підготовляє й реалізує конференцію націоналістичних революційних формацій: політичний соборницький понадпартійний уряд - Українську Головну Визвольну Раду,

що цього року святкуватиме своє славне 50-ліття. Генеральним секретарем Ради стає Роман Лозовський - Роман Шухевич.

Для захисту українських людей Закерзоння, а спеціально Лемківщини, генерал Шухевич перекидає одинадцять упівських сотень, що напишуть своїм героїзмом золоті сторінки історії. Москва та її васали говорили, що це лише “бандерівські недобитки”, та ось диво - ці недобитки примусили непобідний Союз, Чехо-Словаччину та Польщу творити маріонетковий союз, щоб у завзятій боротьбі, що її жертвою впаде відомий кат еспанських патріотів Вальтер-Сверщевскі, вогнем і мечем нищити гордий український Бескид. Мистець пропаганди Генерал Тарас Чупринка висилає кілька сотень УПА рейдом на захід, що пробиваються важкими боями аж до Баварії, щоб пробудити приспану совість західного вільного світу, але та совість, так як спала тоді кам'яним сном, так спить сьогодні.

Генерал поважно хворий на серце потребував відпочинку. Друзі дослівно благали його, хоч на короткий час податися на захід, але відповідь була завжди така сама: “Я залишаюся там, де йде бій, між моїми бійцями й командирами”. Він не хотів бути еміграційним політиком десь, як сам казав, в Парижі чи в Нью-Йорку. У своїм наказі з травня 1945-го року, Генерал казав, що “Не зложу зброї, що мені її дала нація; УПА далі битиметься так, як билася раніше, цим разом проти сталінських загарбників”. Пізніше, з нагоди п'ятої річниці існування УПА, він казав: “Нам залишилася або воля, або смерть; як дивимося з гордістю в минуле, так дивімся з гордістю в майбутнє, а майбутнє ми добре знаємо”. Святослав Караванський писав у володимирській тюрмі в 1970 році на день народження генералового внука Ромчика:

Спи дитино, люлі-люлі,
І не мруж свій вид.
То свистять у лісі кулі,
Де ходив твій дід.
Чуєш, як дзюрчать потоки?
Бачиш ці стежки?
Дід пильнує на всі боки,
Бо ж довкруг вовки.

У вільній новій Україні вовки ще не перевелися.

Про деталі загибелі Великого Командира багато пише відомий кагебівський кат і провокатор Павел Судоплатов. Він говорить, що від 1945-ого року Західня Україна була контрольована “бандерівським підпіллям” під командою Романа Шухевича - колишнього “майора есесів”. Та контролює відома організацією бойкоту виборів і мобілізації до Червоної Армії. Після загибелі Ярослава Галана в листопаді 1949-ого року, сам Сталін доручив Хрущову та Судоплатову розслідувати і ліквідувати “бандерівські банди” в Західній Україні, що ними мав би командувати Роман Шухевич з доручення Степана Бандери. Сам Шухевич перебував у тому часі на лікуванні серцевої недуги в Одесі. Судоплатов задержався у Львові пів року та через сітку своїх агентів, кур'єра і гравця з “Динамо” та кагебівської агентки, розслідував, що Шухевич оперує в околицях Львова, маючи у своєму штабі чотири кур'єрки, котрі є також його охороною. Тут Судоплатов подає, як хронічний брехун і провокатор, прізвища Василя

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

Лебеда, Горбового і Крип'якевича. Один міліціонер із групи Судоплатова випадково натрапив у хаті матері Дарки Гусяк на самого Генерала, котрий вбив його пістолетом, а сам з Даркою та її матір'ю-інвалідом утік. До тої хати заходила якась студентка зі Львова та розказала, що Дарка Гусяк часто приходив до Білогорщі та довгий час перебував в місцевій кооперативі, де міг би укриватися Генерал. Коли інший міліціонер почав залицятися дуже агресивно до Дарії, вона, знаючи правду, застрілила його, але була затримана цивільними людьми і переведена до сільради. В міжчасі Судоплатов з генералом КГБ Дроздовим і ще з двадцятьма кагебістами подалися до будинку кооперативи та наказали Генералові Чупринці здати зброю і піддатися, обіцяючи йому амністію Верховної Ради УРСР. У відповідь посипався вогонь з автомата і вибухнули дві гранати. В короткому бою згинув Командир УПА та два енкаведівські офіцери. Подібну версію розказали багато пізніше Дарія Гусяк та Галина Дидик, з якими Судоплатов стрінувся в 1957-му році у володимирській в'язниці, бо був на той час в'язнем тої ж тюрми. Місцеві люди в Білогорщі ще й сьогодні розказують, що Генерал згинув у засідці, йдучи лісною доріжкою з лісу до будинку кооперативи яких 200 метрів. Там сьогодні стоїть пам'ятник одному з найбільших героїв української нації. Зрадника Галана безсумнівно вбило саме КГБ, бо він знав забагато правди, а російсько-комуністичні кати потребували доброї нагоди, щоб розпочати найжорстокіші репресивні дії.

5. АКОРД ВОЛІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Чарівний клаптик української землі між Тисою і Попрадом на південному схилі кучерявих Карпат - це "Срібна земля", що Бог дав їй таку красу-вроду, але не дав доброї долі. Це - наша Карпатська Україна. Вона була протягом століть відчужувана від матірніх українських земель, а її історична доля була вирішувана збройними конфліктами між князями Галицько-Волинської Держави та королями Угорщини. Від 1387-ого року, аж до розвалу Австро-Угорської монархії в 1918-ому році, Карпатська Україна під різними назвами була провінцією іншої держави. Вірна дочка українського народу, проголосила свою злуку з Українською Народньою Республікою в січні 1919-ого року, але у висліді катастрофи наших визвольних змагань та політичних махінацій переможців, увійшла як автономна територіяльна одиниця до складу Чехо-Словацької Республіки. В наслідок 20-літньої політичної боротьби Закарпаття зформувалося користаючи з тріщин, котрі виникли в Чехо-Словаччині. Ворожі сусіди розпочали синхронізовану диверсійну акцію проти Срібної землі. Як наслідок т.зв. Віденського Арбітражу в листопаді 1938-ого року з ласки Гітлера передано Угорщині українські міста Ужгород, Мукачів і Берегів. Мир і порядок в державі мали берегти відділи "Сторожа Оборони Держави". Столицю перенесено з Ужгороду до гуцульського Хусту, а Національну Оборону переформовано на "Карпатську Січ" з військовою дисципліною. Шефом штабу Карпатської Січі став Полковник Михайло Колодзінський, його заступником Зенон Коссак, що першими полягли за "січову доленьку свою", далі поручник Роман Шухевич та інші. Завданням "Січі" була охорона від зухвалої польської й угорської диверсій, а також навчання кадрів, що напливали з

усіх закутків України. Сьогодні зник Славко, завтра Олько, позавтра Левко, що йшли ночами на південь, на Команчу, Балигород, Славсько та в більшості вже ніколи не повернулися. Українська молодь співала, як то “В Карпатах сум і жаль настав”, а “Мадяри наступали - Україну здобували”, а українські гуцульські матері просили своїх дітей: “Подивіться соколята, чи не несе річка тата...” Березневі події в Карпатській Україні перекотилися дуже швидко на відносно малій території з участю багатьох історичних постатей, тому вживана назва “акорд” є безсумнівно влучною.

Нелегко ті події насвітлити і зрозуміти в короткому коментарі. --- В січні 1939-ого року федеральний уряд у Празі іменував міністром внутрішніх справ Карпатської України українофоба генерала Прхалю, що викликало масові протести населення та довело до першого проливу крові. Найкращим плебісцитом були вибори до Карпатського Союму з участю 95% населення, які одначе насторожили й об’єднали Берлін та Будапешт проти українських починів. Закордонне радіо подало повідомлення про те, що Гітлер, італійський міністер закордонних справ Чіано та угорський диктатор Горті узгіднили пляни окупації Карпатської України Мадярщиною. В тому критичному моменті генерал Прхаля наказав чеським частинам роззброїти “Карпатську Січ”. Це довело до непотрібної і збройної сутички та проливу української й чеської крові. Одностайна рішуча постава українського населення опам’ятала розгублених чехів, котрі почали масово відходити, але угорці в міжчасі почали свої антиукраїнські дії і зайняли декілька українських сіл. 14-ого березня 1939-ого року словацький Соїм з тихим одобренням берлінських наказодавців проголосив самостійність Словаччини, і того самого дня президент Чехо-Словацької Республіки, сумної пам’яті Гаха, погодився в Берліні на “протекторат” гітлерівською Німеччиною над Чехією і Моравією, а вже наступного дня брунатні когорти окупували колишню Чехо-Словаччину без найменшого спротиву. Того самого 15-ого березня Соїм Карпатської України у новій столиці Хусті урочисто проголосив самостійність Української Карпатської Держави та обрав її першим Президентом славної пам’яті отця й доктора Августина Волошина. Розгублені Чехи віддали частинно свою зброю “Карпатській Січі”, а угорці почали наступ вздовж чотирьох залізничних шляхів на Хуст, Мукачів і Севлюш назустріч польським військовим диверсантам, що йшли з Ужоку творити відомий спільний кордон та запивати криваві тости об’єднаних убивць. Найзавзятіші бої йшли за Севлюш, що кілька разів переходив з рук до рук. У цих боях вславилися учні учительської семінарії, що так нагадало Крути. Коло Тячева гине героїською смертю Полковник Михайло Колодзінський і незабутній Зенон Коссак, а жорстокі угорські гонведи не беруть в полон: вбивають на місці або катують до смерті, а тих, що пробують рятуватися переходом на польські території, прикордонна сторожа розстрілює на місці. Численні відділи Січовиків не піддавалися, лише йшли далеко в гори й ще довго продовжували там партизанську боротьбу. Стократно численніші й модерно озброєні угорські частини зайняли Хуст 16-ого березня. Бої в підгірській частині від Сваляви до Рахова йшли аж до кінця березня, середня частина боролася до половини квітня, а пограничні пасма, де не було добрих шляхів, Угорщина здобула аж у травні. Світова преса живо писала про героїчну боротьбу “Срібної Землі” - закарпатських українців. З гордістю мусимо ствердити, що Карпатська Україна довше боролася за свою незалежність, аніж Польща, Франція чи Чехо-Словаччина, котра не віддала в обороні своєї волі жодного пострілу. Президент Волошин підкреслював, що

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

Карпатська Україна хоче жити в мирі зі своїми сусідами, але воюватиме проти кожного, хто порушить її свободу чи кордони, а карпатські українці об'єднано своїми діями піддержали мужню заяву свого Президента.

Як дуже хочеться вірити, що теперішні провідники вільної незалежної української держави, за яку у свій час пролили кров карпатські "Січовики", знайдуть у собі багато політичного розуму й мужности, щоб бути гідними загальної підтримки українського народу.

6. ПАМ'ЯТІ СТЕПАНА ОХРИМОВИЧА

У нас прийнялася традиція відзначати пам'ять визначних патріотів різних епох, але чомусь забуваємо про визначні постаті націоналістичного руху початку тридцятих років цього століття. Одним з найвизначніших і колись найвідоміших на багатому небосхилі націоналістичних світочів був Степан Охримович. Після вбивства сотника Юліяна Головінського, Українська Військова Організація та Організація Українських Націоналістів опинилася в жорстокій ситуації, особливо в час посиленої "пацифікації". Провід ОУН рішився призначити Провідником Організації Українських Західних Земель молодого інтелектуала Степана Охримовича, а той призначив своїм референтом пропаганди товариша зі стрийської гімназії Степана Бандеру. Вони й завершили історичне злиття Української Військової Організації в одну О.У.Н з членами ідейно, психологічно та емоційно собі близькими, із суворою конспірацією та випробуваною системою п'яток, а часом трійок. Ці далекойдучі реформи проходили на тлі пацифікації та постійних арештів. Весною 1931-го року був також арештований Степан Охримович. Його віддано на найжорстокіші тортури, а він - хоч поганого здоров'я - не вимовив ані словечка. Степан був звільнений з тюрми в такому стані, що за кілька днів помер. Сталося це у Велику П'ятницю, а поховано його на сам Великдень. Поліція хотіла сказати такою тактикою: ось, дивіться - ми зробимо з усіма вами таке саме. Сл. п. Степан Охримович вирізнявся між своїми ровесниками непересічним інтелектом, ідейністю, працьовитістю та організаційним хистом. Як учень філії львівської Академічної гімназії, а пізніше стрийської, не лише організував і очолював "Союз Української Націоналістичної Молоді", але й редагував журнали "Юнацтво" і "Дорогу". Навчаючись у Львові, цікавився українською старовиною, музейництвом та готував обширну монографію про Леся Мартовича. Як активний студент, він був делегатом на з'їзд студентства в Празі, а вже в 1929-му році брав участь у Конгресі Українських Націоналістів, котрий відбувся у Відні. Він був співредактором видань ОУН, невтомним громадським діячем та організатором стрийських сіл. Кожної вільної неділі, а таких мав дуже мало, проводив з сільською молоддю, організуючи сокільські свята й масові зустрічі-здвиги. Молодь його шанувала й безмежно любила, та не менше шанувала його старша інтелігенція. Степан Охримович був ентузіастичним пластуном та займав позицію осавула "Загону Червоної Калини" в Стрию, був членом Другого Конгресу Уладу Українських Старших Пластунів. Незважаючи на погане здоров'я, він був "дитиною сонця і весни", промандрував полонини Карпат, його знали Волинь і Закарпаття, він хотів піднятися і

дійсно підносився понад хмарами, мріяв “проміряти тернистий шлях України і вивести Вітчизну на дорогу щастя”, як кажуть слова пластової присяги. Сл. п. Степан Охримович був людиною кришталевого характеру, сильної волі й незвичайно працьовитий. Дуже скромний і безпретенсійний, з самопосвятою віддав себе ідеї, змагаючись у перших рядах за її здійснення, кидаючись у найбільш загрожені місця. Він був завжди там, де треба було дати ініціативу, висловити нову думку, одним словом - зрушити важливу справу з місця. Він був тою людиною, що її кожна організація цінить на вагу золота як запоруку її існування й розвитку, тому його мученицька смерть на 26-ому році плідного життя була одним з найбільших ударів для ОУН. В архівах ОУН зберігся обширний некролог про геройську смерть сл. п. Степана Охримовича, де з конспіративних причин не було згадки про його високу позицію Провідника ОУН на Західних Українських Землях, з дуже драматичним описом його похоронів, що стали одною з найбільших демонстрацій організованого націоналізму і причиною масових арештів. Степан Охримович помер три дні після виходу з тюрми в домі своїх відомих і патріотичних батьків о. Богдана і Анни, де отець Охримович був парохом села Завадів, парохом сусіднього села Конюхова, звідки походив відомий з бойового патріотизму о. Притуляк, з яким мені довелося жити деякий час дуже близько. Він залюбки розказував багато про чар Степана Охримовича та його магнетичний вплив не лише на молодь, але й на старше громадянство. Сам отець Притуляк йшов через життя з печаттю духа Степана, який був набагато від нього молодший, а й молодший від його синів. Отець Притуляк оповідав про похорон сл. п. Степана Охримовича, в якому він брав участь. Сонце, що сідало, востаннє своїми проміннями позолотило домовину, на яку друзі поклали пластовий капелюх, хустину й терновий вінець. - І так не стало ще одного “лицаря абсурду”, шляхетного, вірного, доброго сина України, що впав на шляху здійснення найвищої мети - Самостійної Соборної України.

7. ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

22-го травня 1979-го року, в самий день перевезення тіла Тараса Шевченка з Петербургу до Києва, близько п'ятнадцять тисяч засмучених патріотичних українських людей з цілої України відпровожували на вічний спочинок на Личаківське кладовище у Львові свого улюбленця-барда, тридцятирічного Володимира Івасюка. Учасники отого особливого похорону співали Івасюкові пісні, над гробом виголошено безліч патріотичних промов, а присутні міліціонери лише придивлялися і прислуховувалися, а кожного дня й до сьогодні численні відвідувачі з України й усього світу з повагою і вдячністю кладуть на могилу Володимира живі квіти.

18-го травня 1979-го року тіло Володимира було знайдено в Брюховичах, в ліску, що за десять кілометрів від Львова. Останній раз Володимира бачили живим 23-ого квітня. Міліція та КГБ запевняли, що причиною смерти було самогубство, хоч усе вказувало на вбивство з катуванням.

Володимир Івасюк, студент медицини, що його поетичну душу полонила любов до української пісні, музики й фолкльору, прийшов на світ 4-го квітня 1949-го року в мальовничому буковинському селі Кіцмань, відомому з краси красвиду, а ще більше з

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

краси фолкльору. Весною 1971-го року появилася його перша композиція “Червона рута”, що як бистрий Черемош опанувала серця й уми людей в Україні. **зокрема** молодих людей. Молодий Івасюк став легендою свого часу, його пісні, (а було їх **понад** 60), українська молодь співала з нечуваним ентузіазмом. Пісні Івасюка сприяли збудженню національної свідомости й гордості української людности. Володимир Івасюк у свій час, так як Шевченко в другій половині XIX-го століття, а Василь Симоненко в 1960-их роках нашого століття, став живим символом національної самобутности й патріотизму. Мільйони українців в цілому світі та у вільній незалежній Україні питають: хто й чому вбив Володимира Івасюка? Одні кажуть, що Володимира затягнули до авто кагебісти вдорозі до філгармонії, інші кажуть, що його викликали з філгармонії, затягнули до поліційного авто і він уже ніколи не повернувся. Три тижні пізніше червоноармійці знайшли його тіло, повішене на дереві в лісі, коло Брюхович. Тіло Володимира Івасюка покрите було синцями, очі виколено, руки повикручувано, пальці поламано, а в тіло встромлено гілки калини. Лікарська комісія визнала за причину смерти самогубство шляхом повішення. Доказів на такий висновок не було жодних. У Чикаго (США) побував у вісімдесятих роках відомий співак і чільна фігура Київського Оперного Театру Дмитро Гнатюк, як учасник підсоветської культ-обмінної місії, або - як казали українці в діяспорі - “культобманної”, що її організували з ініціативи Москви американські комуністи-інтернаціоналісти. Вільні американські українці з участю інших національних груп організували багатолюдну й доволі голосну демонстрацію, в наслідок котрої провід “культобмінної делегації” погодився зустрітися з чільними представниками двох найчисленніших груп демонстрантів, а саме українців і жидів. Дмитро Гнатюк очолював оту “культобмінну делегацію”, а його помічником і перекладачем був “дрібненький і руденький чоловічок”. Жидівська делегатка склала протест проти переслідування советських жидів, т.зв. “рефюзників”, а туманні відповіді давав згаданий дрібненький чоловічок. Другим виступав голова найбільшої української громадської організації в районі Чикаго. Він сказав Гнатюкові про те, що його виступи популярні в українських хатах, але українці не прийшли його вітати, а лише бажають ставити питання. Гнатюк негайно розпізнав за акцентом українця, а може хтось йому підказав, щоб перейти на українську мову. На це погодилася представниця жидів і “дрібненький, руденький чоловічок”. На питання, чому в Києві зняли в Оперному театрі зі сцени оперу “Богдан Хмельницький”, Гнатюк відповів, що в Києві ставлять такі речі, які любить публіка, а тому що “Хмельницьким” не було зацікавлення, так його й зняли зі сцени. Київська публіка любить побутові речі, або “клясику” з танцями, співами, вишивками (про горілку і пироги не згадував). На питання про трагічну смерть Володимира Івасюка, що сколихнула всю українську діяспору, Гнатюк-очевидячки схильований - відповів: “Та я знав того молодого чоловіка, ось хороший, йому навіть вдалося написати дві чи три добрі пісні, а пізніше побачив, що то не так легко, попав у порожнечу, прийшло нещасне кохання, вдарився в алкоголь, пішов у ліс та й повісився”. Тоді несподівано запитала жидівська представниця, що видно добре розуміла українську мову: “Чи у вас як вішаються, то вперед видзьобують собі очі і ломлять кості?” Зніяковілий Гнатюк піднесеним голосом відповів, що це буржуазно-фашистська провокація, а що час призначений на зустрічі так вичерпаний, закрив спектакль. Якою небезпекою для “непобідимого Советського Союзу” був молодий

український композитор, що треба було його так жорстоко й брутально вбити? Володимир Івасюк вмер тілом, але його композиції і пісні житимуть вічно, будуть натхненням для майбутніх поколінь, шляхетною гордістю зеленої Буковини й усієї України, котра вічно співатиме про “Червону Руту”.

8. УБИВСТВО МОСКВОЮ ПОЛКОВНИКА ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ

Місяць травень, місяць чарівної української весни не виявився таким ласкавим для української нації, бо в тому місяці вона втратила трагічно двох своїх найвизначніших синів. 27-ого травня 1926-ого року загинув на паризькій вулиці Головний Отаман Симон Петлюра, а 23-ого травня 1938-ого року подібна доля стрінула основоположника й Провідника ОУН славної пам'яті Полковника Євгена Коновальця на вулиці голландського міста Роттердаму. Оба вони впали з наказу жорстокої й злочинної Москви. Полковник Євген Коновалець ніколи не стояв біля керма держави, але витиснув свій тривалий знак на ідеї відродження й становлення державности української нації. Він перемінив деморалізованих і збайдужілих солдатів на свідомих патріотичних вояків молодій українській державі. Він переродив соціал-ліберальних інтернаціоналістів на лицарів рідного збройного чину. Він був помостом між генераціями і між політичними концепціями. Він збагнув, що без власної і свідомої збройної сили не може бути державної влади на українській землі. Доля веліла цьому колишньому австрійському полоненому, після боїв на Маківці, опинитися в Києві, де він пережив розвал російської царської імперії. Він негайно збагнув, що українську державу можна збудувати не демагогічними солдатськими з'їздами, а здисциплінованою армією. Полковник Коновалець - це пильний учень ідей Миколи Міхновського, а ще пізніше - Дмитра Донцова. Він, як командир Осадного Куреня Корпусу Січових Стрільців, вірив у збройне діло, а не порожні фрази, доказавши свою слушність у боях з бандами Муравйова. Він краще, як ніхто інший, вмів ставити виразну межу між своїми особистими поглядами на соціальний лад і державну систему, виконуючи свій обов'язок захисту та оборони молодій загроженій державі. Гетьманський переворот та проголошення федерації з Росією примусили Полковника Коновальця, як абсолютного самостійника, оприділитися по стороні Директорії та включитися у близьку співпрацю з Головним Отаманом Петлюрою. Оцим він великою мірою причинився до успішного, хоч і не тривалого повстання. Він так глибоко вжився в історичну драму, що відогравалася над Дніпром, що зовсім утратив відчуття територіальної розпорошеності української землі. Полковник Коновалець став символом соборности. Полковник Коновалець, як людина принципова, ніколи не одобрив вимушеного союзу з Польщею, бо боявся і передбачав повторний андрусівський договір. Але, як добрий стратег, знайшов скоро спільну мову з Петлюрою. Об'єднано вони пробували творити нову військову формацію з полонених у таборах Італії й Чехо-Словаччини. Полковник Коновалець ніколи не здавав своїх позицій. У 1921-му році він повертається до Львова та приступає до творення Української Військової Організації, яка мала стати підпільним продовженням недавніх визвольних змагань. Як аналітик і спостерігач він збагнув причини банкрутства тих ідей, на яких базувалася програна революція, і тому рішився будувати наступний етап

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

визвольних змагань на основах українського націоналізму. Полковник Коновалець ніби залишився на все життя молодим і дуже легко знаходив з молодими спільну мову, а також він умів зберігати зв'язки і приязнь з ветеранами незалежно від їхніх ідеологічних переконань чи партійної приналежності. Як творець і провідник Організації Українських Націоналістів, що оформилася на Першому Конгресі у Відні в лютому 1929-ого року, він кинув визов усім чотирьом окупантам України і негайно приступав до реалізації своїх плянів. Його мрією і призначенням було створити міцну й дисципліновану сітку ОУН на Східних і Центральних Українських Землях. Йому завжди ввижався золотоверхий Київ і він особисто держав у своїх руках усі зв'язки, за що заплатив своїм життям. Московська бомба, що її довгими роками готували кати "імперії зла", розшматувала в дні 23-ого травня 1938-ого року на роттердамській вулиці тіло Полковника, а його ідеї і заповіт стали доровказом і гордістю духа української нації та зродили віддане й свідоме покоління революціонерів наступних десятиліть.

За 12 років перед убивством у Роттердамі, на паризькій вулиці впав від пострілу Головний Отаман Симон Петлюра, а через 12 років після Роттердаму впав на мюнхенській вулиці Провідник ОУН Степан Бандера, а в березні 1950-ого року гине в бою в Білогорщі Генерал-Хорунжий Роман Шухевич - Тарас Чупринка, котрого так любив Полковник Євген Коновалець. Ось так гинули, а деколи й далі гинуть за свою вимріяну українську державу найкращі сини й дочки українського народу, а дехто каже, що незалежна Україна виникла без пролиття крові.

Справа і перебіг подій пов'язаних з убивством Полк. Коновальця, це окрема і дуже складна тема. Московські експерти довгими роками старалися інфільтрувати оточення Полковника, знаючи про його зв'язки з Україною. Ось ціла плеяда більших та менших кагебівських вислужників. Ще в Празі дуже цікавився Полковником Василь Михальчук з Волині, що намагався стати членом ОУН, маючи довгу історію перебування в підсоветській Україні. У 1936-ому році в женецькому готелі, де проживав Коновалець, замешкало кілька молодих людей, а між ними Жан Ернст Норман. Отам було знайдено зброю, призначену для замаху на Коновальця, якому швейцарська поліція наказала негайно покинути країну. Наступним агентом показався Хом'як-Найденко-Пригода, що як зв'язковий прибув на зустріч з Полковником Коновальцем з молодим чоловіком на ім'я Павлусь-Вельмуд-Норберт-Валюх. Хом'як залишився на еміграції для спеціального вишколу. Одразу після вбивства багато говорилося про Кіндрата Полуведька, що переїхав до Берліна, а далі зник. В липні він появився у Львові і віддав себе в розпорядження Полковника Мельника. Через Житомир Полуведько опинився в Харкові, де був арештований "гестапо" як розконспірований большевицький агент. Полуведько повісився в тюрмі.

23-ого травня 1938-ого року Полковник Коновалець зустрівся із зв'язковим з України, котрий в ресторані передав йому пакетик, що виглядав як загорнута книжка. Цей зв'язковий майже бігцем вибіг з ресторану. За кілька хвилин при вулиці Колсінгер біля кіна "Люміс" стався жахливий вибух. На вулиці лежало розшматоване тіло чоловіка, в котрому поліція розпізнала Йозефа Новака, аж щойно на другий день Ярослав Барановський розпізнав тіло Полковника Євгена Коновальця та назвав "Валюха" агентом ГПУ, який виконав замах.

Недавно появилася книжка Павла Судоплатова, в якій той високий кагебівський діяч заявляє, що він також "українець" та що він є той самий "Павлусь" - "Валюх",

котрий передав у Роттердамі Коновальцеві “пекельну машину”, а ще був учасником засідки і вбивства Генерала Романа Шухевича. Обвішаний медалями Судоплатов спокійно ходив по московських вулицях й хвалився своїми “ділами”, а уряд самостійної України мовчить.

9. МОСКВА ВБИЛА СИМОНА ПЕТЛЮРУ

Симон Петлюра заслужив на одне з найпочесніших місць у новітній історії українського державного будівництва. Він, як дійсний політичний діяч і провідник свого народу, один із дуже небагатьох збагнув, що український державний зміст мусить базуватися на збройних силах свого народу. Його ідеї сьогодні перегукуються з подіями в молодій українській державі. Головний Отаман, хоч і колишній студент богословія, вибрав шлях активного політика, журналіста та публіциста, знаючи про силу слова. Пізніше в огні української революції - він вибився на відповідальний пост Головного Отамана, що виявилось його історичним призначенням. Він послідовно будував українську військову силу, поборюючи тодішних провідників зреволюційонізованих мас, котрі вірили в солідарність соціалізму, якраз так, як дехто в сьогоденній Україні хоче, щоб було військо С.Н.Д. Це безсумнівно завело б нашу Батьківщину туди, куди її вже заводили соціалісти й комуністи: Винниченки, Затонські чи Коцюбинські. Петлюра збагнув тоді, чого ще й сьогодні дехто не збагнув, що доки в Росії живе дух єдиноділімського імперіялізму, нам з ними не подорозі. Не було подорозі тоді, не подорозі сьогодні, та й завтра не буде подорозі.

Розвал царського абсолютизму через тимчасовий Уряд довів до російської революції, котра від самого початку мала соціальний характер. А українська революція від самого початку мала національний визвольний характер, який незабаром переродився на соціальний. Російська євро-азійська революція негайно розпочала акцію рівняння на низи, а українська - більше європейська, пробувала додержуватись моральних норм справедливого розподілу й державного правопорядку: було створено Центральну Раду як передпарламент Української Народньої Республіки. Через такі відмінності протягом нецілого року ті дві революції стали завзятими ворогами. Східня Україна довгий час шукала шляхів співпраці з Росією, втративши багато цінного часу. А от Західня Україна негайно приступила до боротьби з новим окупантом - Польщею. Петлюра таку тактику західнього регіону схвалював. Головний Отаман Петлюра був мобілізований до російської армії, але з вибухом російської революції, він виразно став ідеологом і вождем української нації в боротьбі за самостійну державу, котра як “петлюрівщина” прийшла на зміну “мазепинщині”. З ініціативи Петлюри скромний київський клуб “Родина” став осередком Товариства Українських Поступовців. Це було протиставлення до промосковської Міської Думи. А далі було створено Українську Центральну Раду під головуванням Михайла Грушевського. Дуже важливою установою Центральної Ради стала Українська Військова Рада. Цю Раду очолив Симон Петлюра. Відбулися відомі військові, дуже багатолюдні з’їзди. III-ій З’їзд вже був не з’їздом борців за Україну, а збором деморалізованих і політикуючих колишніх вояків. Цей з’їзд схвалив Третій Універсал, проголосивши Самостійність

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

України, об'єднаної з Росією, поборюючи завзяту опозицію українських соціалістів. Симон Петлюра творить початки українських національних збройних сил, до яких входить Кіш Слобідської України, Київське Вільне Козацтво та полк Січових Стрільців під командою Полковника Євгена Коновальця. В час масового збройного повстання в листопаді 1918-ого року, Симон Петлюра - як Головний Отаман Армії Української Народньої Республіки - проголошує початок збройної боротьби за Українську Державу. Армія, створена Симоном Петлюрою, пережила два “трикутники смерти”, вславилася “Зимовим походом” в тили червоних і білих москалів, допомогла врятувати Угорщину від большевицької навали (в 1919 р.) та Чехо-Словаччину (в 1920 р.), а ще пізніше Польщу, котра не лише окупувала Західні українські землі, але врешті інтернувала українську армію. Залишки українських збройних сил в Україні перейшли на масову й часом дуже успішну партизанську боротьбу, котра на довгі роки скріпила національну свідомість тодішньої української молоді, в пам'яті якої закріпилася епопея “петлюрівщини”. Озираючись назад, треба ствердити, що головною причиною провалу визвольних змагань тоді став фатальний соціалістичний світогляд та промосковські тенденції тогочасних політичних державних діячів. Багато співробітників Отамана Петлюри втомилися і занепали духом, а то й себе поборювали, обвинувачуючи один другого за програш. Тому Петлюра був примушений взяти на себе обов'язки Голови Директорії Української Народньої Республіки. У трагічний час інтернування Української Армії Польщею 21-ого листопада 1920-ого року, Симон Петлюра скористався з права на політичний притулок, а тоді в грудні 1923-ого року вирушив у світ: через Відень, Будапешт до Швейцарії, а далі до Парижу. А в Парижі, - 25-ого травня 1926-ого року відвічний московський ворог кулями агента жида Шварцбарта вбив головного творця і провідника українських визвольних змагань.

Шварцбарт випустив сім пострілів: ніби в кожную букву слова “Україна”, якби в кожную букву слова “Петлюра”. Своєю смертю Петлюра обернувся на символ української національної революції. Петлюрівці, так як колись мазепинці, а пізніше бандерівці, зганяли сон з очей московських катів. Петлюра - це символ українського вояка, який боровся і загинув за вільну Україну. Сам Петлюра не раз твердив: “Ми лише відійшли на другу лінію наших бойових позицій і не вважаємо себе ні морально, ні ідейно розбитими”. Петлюра, як державний муж, передбачав свою загибель і намагався забезпечити правові гарантії існування Державного Центру. Для еміграції він бачив велику місію: збереження і плекання національних державних традицій, збереження національних цінностей, а головне - широко розгорнуту інформаційну роботу на користь української правди. Він розумів значення церковних проблем. Будучи автокефалістом, уважав, що було розпочато велике й добре діло, але справу автокефалії Української Православної Церкви не завершено.

Під час одного масового з'їзду Петлюра говорив, що російський тимчасовий уряд кинув гасло: “мати вітчизна в небезпеці”, але ж “та вітчизна ніколи не була матір'ю для українців”. “Слава!” вигукнули могутнім унісоном присутні, - “Геть мачуху Росію, хай живе ненька Україна!”.

10. ЗАГИБЕЛЬ ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА - КАНДИБИ

Сьогодні з глибокою пошаною згадуємо світлу пам'ять поета Олега Ольжича-Кандиби, сина визначного українського поета Олександра Олеся. І батько і син - найвизначніші поети України. Провидіння захотіло, щоб обидва померли в 1944-му році: батько в чужій Празі, а його великий син був закатований гестапівцями в нацистському таборі смерті Саксенгавзен.

Славної пам'яті Олег Ольжич - справжня зірниця на українському обрії. Обдарований різноманітними талантами, він був уосібленням патріотичного націоналістичного покоління доби "жорстокої мов вовчиця", а присяга "або здобудеш, або загинеш" не була тільки фразою поета, а знаком його уявлення про вибір життєвого шляху. Олег Ольжич був також високо кваліфікованим археологом, блискучим публіцистом та політичним діячем. Членом ОУН він став у 1929-ому році. У лавах Організації Українських Націоналістів він лишився до своєї загибелі, що сталася на 37-ому році життя. Ольжич був змушений покинути Україну юнаком, повним романтичних поривів і сподівань, нав'яних батьковими поезіями. Свою Україну він покинув лише тілом, бо духом завжди залишився там, звідкіля черпав свої різноманітні сюжети, починаючи від передісторичних часів, аж до революційних подій сучасності. В Празі Ольжич завершив археологічні студії на Карловому Університеті та поглиблював своє знання працюючи в Чеському Національному Музею, маючи нагоду відвідувати Західні українські землі, як також слов'янські країни Балканського регіону. Контакти з Західною Україною ще більше захопили його усім тим, що є українським, поглибили його фанатичну любов до своєї батьківщини. Він мав щастя працювати в 1938-ому році в Гарвардському Університеті та бути співосновником Українського Наукового Інституту. Як плодовитий публіцист він видавав і друкував свої твори на різні теми та різними мовами, здобувши вишуканий і широкий читацький загал. Його поетична творчість відзначалася елегантністю та історіософічним змістом і була щирою та доступною для читача. Навіть його сатиричні поезії під псевдонімом К. Костянтин були радо друковані в різних журналах і часописах. Закоханий в поезію, археологію і політику, де б він не проживав, намагався організувати й вирощувати молоді літературні сили на еміграції. Як і все інше, Ольжичеві вдавалося й це.

Олег Ольжич, живучи в Празі, як людина незвичайно активна, не міг залишитися байдужим до феномену українського націоналізму, котрий брався направити усі невдачі останніх визвольних змагань. Саме тут, у Празі, оформлювалася і закріплювалася Організація Українських Націоналістів. Ольжич із властивим для нього ентузіазмом став одним з керівних членів Організації, працюючи по лінії публіцистики й пропаганди. Як член проводу Українських Націоналістів Олег Ольжич мав відношення до подій в Карпатській Україні у 1938-39-их роках. Він хотів бачити від Проводу ОУН більше ініціативи та ентузіазму, але як здисциплінований член Організації змушений був давати накази й доручення Проводу, в які сам не вірив. У 1941-ому році Олег Ольжич одним з перших маршує на Київ, де бере участь в організації Української Національної Ради. Тільки через збіг обставин не спіткала його доля інших побратимів з Національної Ради, які загинули в Бабиному Ярі. Згодом, як провідник революційних дій ОУН групи Полковника Мельника, Ольжич, перебуваючи у Львові старався підтримувати необхідні контакти з чільними людьми тої ОУН,

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

котрою керував Степан Бандера. Ще в червні 1941-ого року Олег Ольжич не одобрював позиції своєї організації до акту проголошення у Львові відновлення Української Державности з 30-ого червня. Перебуваючи у Львові як підпільний керівник дій ОУН, що була під проводом Полковника Мельника, був у травні арештований гестапом. А далі Ольжич був перевезений до концентраційного табору в Саксенгавзен, де перебували чільні провідники протинацистського руху опору майже з усієї Європи. У тому таборі Олег Ольжич загинув 9-ого червня 1944-ого року. Тому й не здійснилася його “Рання молитва”, в якій просив у Всевишнього:

Пошли мені, молюся, дар один:
В ім'я її прийняти мужньо муки,
І в грізні дні залізної розплати
В шинелі сірій вмерти від гранати.

11. РІЧНИЦЯ КІНГІРСЬКОГО ЗЛОЧИНУ МОСКВИ

Кривавий злочин у Кінгірі ввійшов в українську історію такою жорстокою, такою жахливою й болючою подією, подібної до якої в історії людства мабуть не було. Масовий злочин у Кінгірі советська влада здійснила через дев'ять років після закінчення Другої світової війни з наказу Кремля, котрий вийшов з тої війни переможцем. Вишколені спец-частини ужили в Кінгірі проти в'язнів артилерію, літаки, хемічну зброю й танки. В'язні Кінгіру були совістю свободолюбного людства імперії зла. Більшість з тих в'язнів були українці, а між ними наші українські жінки й дівчата, матері, дочки та бабуні, що ними християнський світ повинен наіменувати: “Свято українських жінок Кінгіру”. Перші вістки про кінгірську трагедію приніс на Захід угорський спів'язень - учасник тих подій - д-р Варконі. Патріотична діяспора, зокрема жіноцтво, негайно zareагувало на жахливі вістки від д-ра Варконі, творячи окремі комітети, шукаючи додаткових точних інформацій про те, що Україна не лише живе, але й бореться. Появилася доволі багата мемуарна література на тему убивства в Кінгірі. Ім'ям кінгірських жінок названо деякі товариства й організації. Опис подій 26-ого червня 1954-ого року декому видався надто жахливим, але для українців Заходу назва Кінгір стала новим гаслом нашої історичної пам'яті. “500 жінок Кінгіру” - це синонім тої пам'яті, бо навіть одне життя, знівечене ворогом, це велика втрата для поневоленої нації, а всі ті, що згинули розчавлені московськими танками - найсвідоміші, найкращі люди України, здатні до опору перед насильством. Пригадка про національну трагедію в Кінгірі це не заклик до помсти, бо за злочин такого масштабу не мстити треба, а пам'ятати про обов'язок живих бути носіями правди й борцями за правду. В Україні і не в Україні оживає привид збанкрутованих комуно-імперських ідей, знову появляються обдурювачі, котрі знову обіцяють “щасливе майбутнє” з коротшими чергами за ковбасою. Нехай одне слово “Кінгір” опритомнить усіх, до кого звернені ці обіцянки червоно-рожевих.

Табір у Кінгірі - це один ланцюг з пекла комуно-московської “імперії зла”. Через Кінгір проходить залізнична лінія, що нею ще від 1930-их років невпинно йшли

“ешелони”, де у вагонах-телятниках пливли на північ, на холодну й голодну смерть українські “куркулі-контрреволюціонери-вороги народу” - українські люди, перші жертви зорганізованого Москвою голодового голокосту. Від 1948-ого року тут виріс “спецтабір” - табір особливо суворого режиму, де каралися забуті Богом борці за свободу різних народів. Карали їх разом з найгіршими злочинцями злочинної імперії. Тут, де ні квітки, ні деревини, ні травички, мали доживати свого віку найкращі дочки й сини українського народу, самостійники-націоналісти, бандерівці, воїни УПА. Після смерті Сталіна, в’язні ставали непокірними. Вони прислуховувалися до вісток про творення тайних організацій, багато говорилося про “Північне сяйво” та далекі повстання. Ворожо наставлені конвоїри теж почали тратити нерви та без причини стріляли понад колонами до краю втомлених невільників. Були ранені і вбиті, що їх тіла хоронили тайно в братніх могилах. День 17-ого травня 1954 -ого року став першим днем повстання, першим днем 40-денної таборової свободи. Над відкритими домовинами постріляних, під цівками автоматів конвоїрів був створений повстанчий комітет. В’язні звільнили вперед таборову тюрму та виламали широкі проходи між мурами, що ділили окремі корпуси-лагпункти. Чоловічий і жіночий табори нав’язали колись заборонені контакти. Це була перша перемога. Начальники й охорона розбіглися. Перший раз заіснував у таборі порядок. Гучномовці правдиво інформували про все та попереджали вартових, щоб не стріляли. Доморобні друкарські прилади друкували летючки й маніфести, а паперові “летючі змії” розносили ті матеріяли не лише по таборі, але також далеко поза табір, до міста, де жили вільні люди, інформуючи їх про хід повстання, про жахливу таборову правду, прохаючи людей про підтримку. Сорок днів тривала радість уявної свободи. Над в’язнями навис привид у вигляді двох спец-дивізій готових до наступу. Нервове напруження досягнуло вершка. Далі йшли переговори між повстанським комітетом і найвищими чинниками табірної адміністрації. Коли пам’ятного 26-ого червня почало світати, в’язні, що і так цілу ніч не спали, почули через гучномовці накази катів-генералів: “Вогонь по зрадниках країни”. Посипався скажений вогонь автоматичної зброї. Першими впали стійкові, а далі через виламані ворота в мурах вдерлися танки з червоною зіркою, а за ними наступала, як на фронті, піхота, вбиваючи недобитих, а в повітрі з ревом кружляли літаки. Озвірілі солдати кидали через вікна бараків сльозоточні гранати, кого могли - вбивали на місці, або гнали з території табору. Танки з червоними зірками продовжували свій макабричний танок, давили безпощадно, перемішуючи людську - переважно українську - кров з казахстанською землею. Українські жінки намагалися загородити своїми тілами дорогу металевим потворам, що ними кермували людські потвори, та, розчавлені, вони всі загинули. Це був сороковий день кінгирського повстання, сороковий день волі та останній день життя для сотень українських жінок в Кінгірі.

Слово “Кінгір” сьогодні повинно відкрити очі незрячим та вуха глухим, котрі запевняють, що Україна здобула самостійність без проливу крові та без одного пострілу. Нехай цей трагічний спомин просвітить усіх масолів, морозів, симоненків про правдиву “братню допомогу” комуно-московських нелюдів, що вони від них сподіються для України. Олег Лисяк у своїй книжці “Люди такі як ми”, не знаючи ще історичних фактів про кінгирські події, подає своє бачення того, що там діялося. Українська

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

“заключона” Оксана після страсної ночі вдягає на себе вишивану сорочку, над обрієм горить червоною кулею сонце, здалеку чути гуркіт зеленкуватих машин-потвор. Самотня постать у вишиванці йде туди, куди ведуть сліди її попередниць - воскресній зорі назустріч.

12. ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

30-ого червня 1941-ого року, у перших днях воєнної сутички двох імперіялістів - гітлерівської Німеччини і червоної Москви, у Львові проголошено відновлення Української Державности. Дороговказ 30-ого червня проголосив нації та світові за що і проти кого, постійно, не дивлячись на умови, виступає український народ в обороні своєї державности. Найновіша подія нашої визвольної боротьби, черговий історичний акт українського національного відродження не була випадковою чи несподіваною. Ідея акту 30-ого червня 1941-ого року, як і акту 22-ого січня 1918-ого року не нова. Ідея Акту 30-ого червня 1941-ого року була, є і буде найвищою метою українського народу, і такою залишиться для майбутніх поколінь української нації. Досить часто можна почути питання: “Чому це саме організація під проводом Степана Бандери проголосила Акт відновлення Української держави і чому цей момент авторства виразно підкресленей у тексті самого Акту?”

Від цих незабутніх днів пройшло багато років, вже прийшов час, щоб спокійно, об'єктивно, по державницькому проаналізувати й оцінити Акт 30-ого червня. Нехай кожний патріот, незалежно від партійної приналежності, дасть справедливу оцінку подій, що мають велике і непроминаюче історичне значення. Коли в 1939-ому році всі українські землі опинилися під окупацією одного окупанта-гнобителя московсько-більшевицької імперії, українські легальні політичні партії, організації і товариства, що діяли на західно-українських землях, перестали існувати. Вони самоліквідувалися, а частина їхніх членів, зокрема провідних, подалася в силу обставин за кордон. На українських землях одинокою конкретною і діючою силою залишилася підпільна Організація Українських Націоналістів. Нова, большевицька окупація викликала в деяких українських політичних колах пригнічення, а то й почуття капітуляції, але революційної динаміки ОУН не захитала. Навпаки: фронт підпільної боротьби з окупантом поширився на всі українські землі, а національно-визвольні ідеї ОУН почали проникати і на землі інших поневолених Москвою народів. В маніфесті ОУН з грудня 1940-го року виразно говорилося: “Кличемо революціонерів усіх Москвою поневолених народів до спільної боротьби та до співпраці з українськими націоналістами-революціонерами”, а всіх українців, де б вони не жили, “ставати в бойові лави фронту Української Національної Революції”. З цього ясно видно, що приписувати собі якусь монополію на революційну боротьбу з окупантом нікому в ОУН і на думку не приходило. Центри керівництва, що опинилися на тимчасовій еміграції, на чужих землях, що їх окупувала Німеччина, в самій Німеччині і на українських землях, що увійшли до складу “Генерального Губернаторства”, були в іншій ситуації, бо на названих територіях для їхньої дії не було такої небезпеки, як на українських землях під большевиками. Єдиною політичною силою, що діяла цілковито

самостійно, не озираючись на те, чи Гітлерівська Німеччина дає на це свою згоду, чи ні, - була Організація Українських Націоналістів. Ця організація була в той час політичною силою, що твердо й незмінно стояла за самостійну, соборну українську державу, стояла завжди проти всіх, що заперечують право української нації на суверенність. Для консолідації політичних сил, котрі опинились за кордоном, завдяки наполегливій акції ОУН під проводом Степана Бандери, 14-ого червня 1941-ого року поширено відозву до всіх українців, підписану 116-ма визначними політичними, військовими і суспільними діячами з різних середовищ. У відозві говорилося: "Великий історичний час, у якому живемо, вимагає від нас залишити на боці всі непорозуміння і стати разом до служби тільки одній найбільшій справі - визволенню українського народу і відновленню Української Суверенної незалежної Соборної України". Для підготовки проголошення декларації суверенних прав української нації на українській території, щоб не було ніякої "монополізації", з ініціативи ОУН було створено Український Національний Комітет з участю усіх раніше існуючих українських центрів і партій, за винятком організації полковника Андрія Мельника. Але за кілька днів перед вибухом німецько-більшевицької війни, деяким членам стало відомо, що самостійницька декларація зустрінеться з репресійними заходами гітлерівської Німеччини. От тоді твердість деяких членів Українського Національного Комітету захиталася. Але ОУН далі повторювала: "Не сміємо допустити до того, щоб Україна була тільки тереном розгри чужих сил, об'єктом чужого володіння. Виключаємо роллю обсерватора та пасивно-вичікуюче ставлення до подій, що відбуваються на українській землі". З ініціативи ОУН у Львові 30-ого червня 1941-ого року відбулися в будинку "Просвіти" всенародні Національні Збори, на яких урочисто проголошено відновлення Української Держави. 3-ого липня створено Українську Національну Раду під Почесним Головуванням Митрополита Андрея Шептицького, а головою Української Національної Ради став відомий, загальношанований сеньйор українських політиків д-р Кость Левицький.

Національні Збори доручили ОУН, як ініціаторові, зформувати Державне Правління, головою якого обрано Ярослава Стецька, а до складу Правління увійшли люди різних політичних середовищ, фахівці у своїх ділянках. Велике історичне значення мало благословення Акту 30-ого червня нашими найвищими церковними достойниками - Митрополитом Андреем Шептицьким і Преосвященним Полікарпом. єпископом Луцьким. Визначний діяч Вінничини писав про значення Акту 30-ого червня у своїх споминах: "Підпілля Вінничини в роках 1941-43 жило Актом, що піддержував українську державність і боротьбу за неї проти кожного окупанта". А проф. Володимир Кубійович, після повернення зі Львова, звітував: "Тепер маємо свій уряд, і яких поглядів та якої партійної приналежності не тримався кожний, всі ми мусимо скоритися вищим національним інтересам: визнати наш уряд як державний і виконувати його накази".

Гітлерівські окупанти були заскочені, що хтось буде протиставлятися плянам Німеччини спрямованими на те, щоб зробити з України "німецький життєвий простір", і зажадали від Степана Бандери і Ярослава Стецька негайно відкликати проголошений Акт. Зустрівши рішучу відмову, німецькі окупанти почали масові жорстокі репресії. Бандеру й Стецька запроторили до концтабору, де вони каралися майже аж до кінця війни. Арештували теж інших членів Державного Правління, а деякі з них заплатили

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

своїм життям. Думка про те, що не треба було поспішати з проголошенням Акту, не видержує критики, бо знаємо, як далі покотилися події. В Акті дуже чітко підкреслено, що влада Державного Правління підпорядкується Українському Національному Урядові, коли такий буде створено в столиці України, в Києві. Заперечення Акту означало б повну порожнечу останнього періоду нашої новітньої історії. Треба визнати, що Акт 30-ого червня врятував наше національне обличчя перед прийдешніми поколіннями, а в обороні Акту зродилася безсмертна Українська Повстанська Армія та підпільний Уряд України - Українська Головна Визвольна Рада, а ще пізніше - Антибольшевицький Блок Народів. Український націоналістичний рух, хоч і роз'єднаний, зростає на силі і ніхто не зможе знищити волі українського народу, що виявлено в Актах 22-ого січня 1918-19 років, Листопадового чину Першого Листопада 1918-ого року у Львові, 15-ого березня 1939-ого року в Хусті та 30-ого червня 1941 року у Львові. Акт 30-ого червня визнали свої і чужі як великий чин нації, яка живе, бореться і діє, аж до часу, коли він здійсниться в дійсно Самостійній, Соборній, Демократичній Українській Державі.

13. КОНОТОПСЬКА ПЕРЕМОГА ГЕТЬМАНА ІВАНА ВИГОВСЬКОГО

8-ого липня відзначаємо річницю бою під Конотопом, який відбувся 1659 року, річницю однієї з найбільших перемог української зброї над московським ворогом, річницю ще однієї невикористаної історичної нагоди. Подія ця - один із світлих епізодів українсько-російської війни в другій половині ХУІІ-ого століття. В аналах української історії битва під Конотопом вписала золотими літерами ім'я Гетьмана Івана Виговського. Пізніші покоління звикли до воєн між традиційними ворогами чи союзами з тривалою підготовкою і які б жорстокі не були війни, їх було ведено на підставі міжнародних воєнних законів, кінчалися війни замиренням та мировими конференціями зі справедливим чи часто й несправедливим миром. Доба воєн другої половини ХУІІ-ого століття була добою воєн усіх з усіма. Сьогоднішні союзники ставали завтрашніми ворогами, зрада була засобом дипломатії, а воюючі сторони часто нічого не знали одна про другу.

Доба гетьмана Хмельницького дала українській-козацькій державі на довгий час найкращі збройні сили, котрі воювали на різних фронтах, але союз із семигородським князем Юрієм Ракочим був помилкою та причиною падіння та смерті великого Гетьмана. Іван Виговський - права рука Богдана Хмельницького - був обраний на гетьмана в 1657-ому році. Він мав великий політичний і воєнний досвід та розумів проблеми козацької держави. Він був вихованцем Києво-Могилянської Академії, його три брати були високими козацькими старшинами, дипломатія і європейські манери були його великими атрибутами, а на його трілітнє гетьманування припали чотири великі козацькі бунти та повстання. Виговський бачив найбільше зло української держави в анархії й відсутності дисципліни. Приймаючи гетьманську булаву він казав: "Ця булава буде доброму на ласку, а поганцеві - на кару". Вже в 1658-ому році він покарав на горло майже 10.000 бунтарів-"пушкарівців", а на підставі Гадяцької умови ввів у козацькі збройні сили 10.000 найманих, переважно шведських вояків, чим зв'язався з Швецією і Польщею проти Московії. У серпні 1658-ого року Виговський

вислав військо з 20.000 вояків на Київ, але через брак точності й дисципліни, похід не вдався. Сам гетьман Виговський переправився на Лівобережжя і задержався під Лохвицею, віч-на-віч з російською армією під командою воєводи Ромодановського. А в цей час деякі невдоволені та мало свідомі елементи, як звичайно інспіровані Москвою, починають бунт та обирають на гетьмана Івана Безпалого. Розпочалася тривала 70-денна облога Конотопу, обороною якого вславився полковник Гуляницький. Москва зміцнила облогу сильними військами воєводи Трубецького. У липні 1659-ого року до Конотопу прибуло свіже козацьке військо під командою самого Гетьмана Івана Виговського. Над річкою Соснівкою московське військо несподівано напало на козацьке військо. Відбувся вирішальний бій між російською кіннотою та українською піхотою з незначною допомогою татарських відділів, які згідно зі своєю традицією піддержували то одних, то других. День 8-ого липня був днем остаточної сутички та днем великої української перемоги. На полі бою залишилося біля 30.000 московських кіннотників, значна частина розбіглася степами й багнищами, а понад 5.000 потрапило до полону. Це була добра нагода продовжувати похід на Москву та успішно закінчити українсько-московську війну. Але знову почалися свари та поділ на Правобережжя та Лівобережжя. Нацьковувані то москалями, то поляками, козацькі високі старшини з великими амбіціями примусили Гетьмана Виговського зректися булави. Настали такі часи, коли кожен козак був полковником, а кожен сотник - гетьманом. Хаос і навіть зрада ставали щоденними подіями. Польські війська, самі здеморалізовані, поводитися в Україні як переможці, а то й як господарі, але таки були змушені повернутися до Польщі. У той час на Правобережжі вибухнуло повстання під проводом колишніх, часто навіть заслужених, високих старшин. Івана Виговського в деяких козацьких кругах звинувачували як речника польсько-шляхетського ладу та пригадали йому Гадяцький договір з 1658-ого року, згідно з яким Гетьманщина мала ввійти до Речі Посполитої як Велике Князівство Руське з окремим соймом, адміністрацією і навіть валютою. Перед в усьому вів запорізький кошовий Іван Сірко та ватажки: Сербин, Височан та інші. Найбільшу радість із тих сумних подій, так як завжди в минулому й пізніше, мала Москва. Але й Польща також, піддержуючи то Гетьмана, то тих, що старалися завалити Гетьманат. Головним звинувачем Гетьмана Виговського був кошовий Сірко, який примусив його зректися булави та навіть втекти з козацької Ради.

Тодішні керівні козацькі чинники голосно оскаржували Івана Виговського в організації повстання. Військовий козацький суд засудив його в час гетьманування Павла Тетері на кару смерті. 16-ого березня 1664-ого року в Ольхівці, біля Корсуня, Івана Виговського було розстріляно. А він же був одним з найкращих українських гетьманів. Його наступник Тетеря втратив всякий вплив та був примушений зректися булави в рік пізніше. Велика жалоба вкрила Україну на дуже довгий час.

14. СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Дозвольте перенести Вас злетом фантазії до днів 11-15 липня 1944-ого року до лісничівки на узбіччі гори Виділок, поблизу села Сприня Самбірського повіту. Саме там і в тих днях зродився підпільний парламент України, котра завзято боролася з

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

червоною Москвою, брунатним Берліном, васальною Польщею і Чехо-Словаччиною. Той підпільний парламент дістав назву Українська Головна Визвольна Рада (УГВР).

Українські люди в Україні і скрізь, де б'ється українське серце, відзначають ту знаменну подію, хоч не завжди так об'єднано як воно годилося б. В "Універсалі УГВР" говорилося, що "створиться найвищий керівний орган Українського Народу на час революційної боротьби". Провід ОУН, як ініціатор того діла, розпочав свою працю від створення Ініціативного Комітету, що його очолив проф. Лев Шанковський, а членами були Дарія Ребет, Василь Охримович, Михайло Степаняк від громадсько-політичного сектора та Ілля Сем'янчук від господарського сектора. Голова Ініціативного Комітету, як сам про це не раз заявляв, ніколи не був членом ОУН. Його безпартійність і вояцьке патріотичне минуле були головними факторами для очолення верховного політичного центру для ОУН-УПА. Саме це дуже чітко підтвердило реальність постанов Другого Великого Збору ОУН (квітень 1941-ого року) про те, що "ОУН у збройному зриві організує і веде до боротьби всіх українців, без огляду на їх політичні переконання". Саме таке рішення сприяло тому, що широкі круги українського народу масово й жертвовно включалися в активну боротьбу проти нацистів і більшовиків. Підпільний Парламент - УГВР потребував для свого існування і діяльності дві бази: ідейну і матеріальну. Обидві формально були створені Актом 30-ого червня 1941-ого року, але через непередбачений хід подій та німецьку згубну політику були реалізовані через три роки. Завдяки героїській і жертвній боротьбі всенародної армії УПА, підтриманої українським народом, на третині території України дуже ослабла влада тогочасних окупантів: гітлерівців і російсько-більшевицьких партизанів. У багатьох районах фактичною владою і адміністрацією стали відділи УПА та Українська Народня Самооборона, зокрема в господарських справах, шкільництві, культурі, службі здоров'я та зв'язків з чужинцями. До праці включилися члени інших організацій, зокрема ОУН полковника Мельника, заохочені Олегом Ольжичем, як також не націоналісти. Від учасників боротьби вимагалось лише одного найважливішого: потреби визнання такої боротьби та визнання гітлерівської Німеччини таким самим ворогом, як і большевицької Москви. До вже існуючої матеріальної бази, виникла ідейна база, створена УГВР, а саме революційна настроєність української молоді на осередних і східних українських землях, зумовлена наполегливою працею та ідеологічними змінами, що виникли під час Другої світової війни.

Перехід ОУН, яка була під проводом Степана Бандери, в глибоке підпілля, завершився активним опором гітлерівському окупантові, реалізований героїзмом чомусь замовчуваних "боєвих груп", епопесю похідних груп, що перешепили ідеї ОУН на центральні та східні землі. Акт 30-ого червня 1941-ого року з колосальними історично-декларативними вартостями, не мав ніяких реальних можливостей себе закріпити, але боротьбою ОУН запліднила Українську Повстанську Армію, що пішла в бій в обороні тої самої української державности. Тому між обома подіями з 30-ого червня 1941-ого року у Львові і 11-ого липня 1944-ого року в самбірських лісах є прямий, ідейний зв'язок.

З нагоди 50-річчя створення УГВР ми маємо змогу пригадати собі світлу постать Кирила Осьмака, патріярха багатостраждального роду Осьмаків з Миргородського повіту на Полтавщині. Він же - активний діяч Центральної Ради і Директорії, науковий працівник Академії Наук України. Під час німецької окупації

переїхав до Львова, а далі до Стрия, де наблизився до революційно-націоналістичного руху і був обраний Президентом УГВРади. Восени 1944-ого року був арештований НКВД, засуджений на 25 років ув'язнення. Помер в 1960-ому році (на 70-ому році життя) і похований на тюремному цвинтарі у Володимірі (Росія). Головою Великого Збору УГВР був обраний визначний волинський діяч Ростислав Волошин, а секретарем Микола Дужий. Президентом УГВРади став Кирило Осьмак з трьома заступниками президента. Головою Генерального Секретаріату УГВР і секретарем державної оборони став генерал Роман Шухевич, секретарем зовнішніх справ - Микола Лебедь, а керівником відділу інформації й пропаганди став Йосиф Позичанюк. Через обставини воєнного часу дехто із запрошених осіб не міг прибути, наприклад Іван Багряний.

Усіх активних членів УГВР було 25, з того членів ОУН Степана Бандери - 9, а 16 не-членів; 8 учасників народилися на центральних і східних українських землях, а 17 - на західних. Щодо освіти учасників: 22 особи мали закінчену університетську освіту. - Хотілося б, щоб у 50-річчя Української Головної Визвольної Ради політики, провідники й будівничі молоді української держави, познайомилися із світлою добою ОУН, Українського Державного Правління, УПА та УГВР, щоб солідно вивчили той період історії України, щоб сприйняли події того часу як цінну історичну лекцію. Щодо учасників і творців подій воєнного періоду хочеться побажати, щоб допомогли завершити процес відновлення і закріплення Української Самостійної Соборної Держави.

15. ПАМ'ЯТІ ДМИТРА МИРОНА (МАКСИМА ОРЛИКА)

У пантеоні пам'яті про українських націоналістичних революціонерів тридцятих і початку сорокових років особливе місце належить Дмитрові Миронові "Орликові", "Робертові". Він - дійсний аристократ духу - часто повторював, що для України треба більше працювати і свою неприготованість надолужувати постійною працею. Тому, вийшовши з польської тюрми в 1938-ому році, з великим зусиллям відтворив свій твір "Ідея і чин України", котрий раніше було знищено. Член ОУН від наймолодших літ, засуджений в золочівському процесі на чотири роки тюрми за "національну зраду" (польського окупанта), а за причетність до замаху на советського консула у Львові дістав додаткові чотири роки в'язниці. У відомому варшавському процесі тільки він та Микола Климишин відмовилися говорити польською мовою. Будучи від 1935-ого року членом Крайової Екзекутиви, а після незрозумілої смерти Мирослава Тураша - Крайовим Провідником. Дмитрові Миронові припала доля підготувати Другий Великий Збір ОУН у серпні 1939-ого року в Римі. Тут він і Осип Тюшка запротестували проти участі в Проводі Українських Націоналістів Ярослава Барановського, що, на жаль, було зігноровано і стало початком колосальних ускладнень в ОУН. Мирон-"Орлик" вічний оптиміст, переконливий дискусант та феноменальний публіцист, який протягом години вмів написати досконалу статтю на будь-яку тему.

Після виходу з польської тюрми Дмитро Мирон працює в тижневику "Нове Слово", відмовляється від дальшого навчання в галузі права і виїздить нелегально до Риму, де на Великому Зборі ОУН очолює політичну й організаційну комісію. Він

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

намагався бути посередником у трагічному конфлікті, маючи великий вплив на Полковника Андрія Мельника, твердо тримаючись революційної концепції. З Кракова він подався назад до краю, перейшовши щасливо дуже небезпечний кордон. Саме в той час органи НКВД перевели масові арешти і фактично розгромили Крайовий Провід. Миронові довелося починати все від початку та формувати нову Екзекутиву на нових конспіративних засадах. Пізно восени “Орлик” повертається тою самою дорогою до Кракова та підготовляє Другий Надзвичайний Збір, що відбувся у перших днях квітня. Головою Проводу обрано Степана Бандеру, а Мирон стає членом Головного Проводу. На весні 1941-ого року він подається до Відня. Веде там політичний вишкіл куреня Дружини Українських Націоналістів “Ролянд” і йде потім через Буковину до Житомира, а далі, як учасник Північної Похідної Групи, намагається дістатися до своєї мрії - Києва. Очолена Мироном група мала якнайскорше добитися до Києва й проголосити там відновлення української державности, що могло мати і так лише символічне значення, знаючи наставлення гітлерівських переможців. Коли німецький фронт застряг перед Києвом, Мирон організував поїздки по землях України з інформаційними доповідями про тодішню ситуацію та гітлерівські пляни для України. 31-ого серпня 1941-ого року відбувся великий “мітинг” у Василькові Київської області. Німецька Служба Безпеки обступила зібраних, робила десятки фотознімків з присутніх та заявила, що відтепер вони не арештовані, а інтерновані. Того самого дня “інтернованих” перевезли до Білої Церкви, а ще пізніше до Житомира. Тут почалося слідство, яке переводив якийсь Міллер. Одні казали про того Міллера, що він сотник, а інші - що генерал. Перекладачем був Степан Федак, син відомого львівського адвоката, що з доручення Української Військової Організації робив замах на польського маршала Пілсудського. Міллер був досконало обзнайомлений з українськими справами, бо негайно розпізнав Мирона-Орлика як одного з учасників Римського Конгресу ОУН в серпні 1939-ого року. На другий день “інтернованих” перевезли до Луцька і примістили в місцевій гімназії. Деяким учасникам групи, а між ними й Миронові, вдалося втекти, а інших перевезено до Львова - до тюрми на вулиці Лонцького; так “інтерновані” стали арештованими. А за час цих подій мрія Мирона-Орлика сповнилася: він опинився в Києві, працюючи в глибокій підпіллі. В Києві він був на особливо відповідальній позиції провідника ОУН на східньо-українських землях. Кати большевицького карального апарату запродалися гітлерівському окупантові й стали брати участь у жорсткій боротьбі проти українських націоналістів самостійників-державників. Мирон-Орлик був найзавзятішим ворогом як брунатного Берліну, так і червоної Москви. Тому його ліквідація була в інтересі обох окупантів. Учасників похідних груп глибоко вразила вістка про те, що 25-ого липня 1942-ого року загинув від гестапівських куль під час арешту, чи під час спроби втечі, Дмитро Мирон - “Максим Орлик”. У золотoverхому Києві біля Оперного театру на вулиці тепер Богдана Хмельницького, а колись Леніна, перестало битися мужнє серце великого націоналіста-революціонера, яке палало святою любов'ю до України згідно з присягою “Здобуду, або загину”.

Дмитро Мирон, як і багато його найближчих друзів, прожив недовгий вік - 31 рік. Його коротке життя було виповнене найвищою любов'ю до України і героїчною боротьбою за волю України, її долю і щастя.

16. ЗГАДАЙМО ЛІКАРЯ - ВОЯКА ЮРІЯ ЛИПУ

На сільському цвинтарі в Букові коло Яворова, у Львівській області, похоронений доктор Юрій Липа, один із найвизначніших синів української нації першої половини ХХ-ого століття. Він - героїчний лікар Української Повстанської Армії, мислитель-державник, поет, письменник, поліглот, перекладач, великий гуманіст, справжня енциклопедія в одній особі.

Доктор Юрій Липа народився в Одесі в 1900 році. Його батько Іван також був лікарем, письменником, патріотом, видавцем. Іван Липа був ще й засновником "Товариства Тарасівців", що згодом стало зав'язком Української Револьюційної Партії. Про Івана Липу знаємо, що був він активним учасником визвольних змагань.

Лікарі Іван і Юрій - це не тільки батько й син. Вони - найкращі друзі, однодумці. Вони удвох покинули рідну Одесу й подалися на чужину, коли Юрієві було лише 18 літ. Через Кам'янець Подільський, де молодий Юрій почав вивчати право, батько й син опинилися в Празі, ще далі в Станиславові, а тоді в Тарнові та в Винниках коло Львова, де батько, доктор Іван Липа, помер і є похований.

Доктор Юрій Липа змалку мав два захоплення. Ними були література й медицина. Свої перші поетичні твори Юрій друкував у шкільні роки. При першій нагоді він став студентом медицини на Познаньському університеті. Медичну освіту доповнив у відомій Військовій Медичній Академії у Варшаві. Там існувала доволі активна українська колонія, зокрема студентська. Оселившись у Варшаві, доктор Юрій Липа розвинув успішну медичну практику. У Варшаві доктор Липа включився в українське суспільно-політичне життя, подружив з молодими студентами і познайомився з досі незнайомим для нього українським націоналізмом. Одночасно продовжував письменницьку працю, підтримуючи контакти з українськими видавництвами, де б вони не існували. У "велику літературу" Юрій Липа увійшов поемою "Князь полонений", у якій виказав свою своєрідну поетичну форму та стиль. Пізніше в Каліші вийшла його скромна збірка "Світлість", пізніше "Суворість" та "Вірую", на чому Липа розпрощався з поезією. Практикуючи медицину, він вступив до варшавської Школи Політичних Наук. Відтоді заглибився в політику й економіку, а в письменстві перейшов на поетичну прозу. Так з'явився роман "Козаки в Московії". Тії "Козаки" дочекалися повторних видань, бо були писані в оригінальній архаїчній мові тих часів. Тою мовою Липа володів перфектно. Одночасно він видає збірник новель "Нотатник" та збірку критичних роздумів під назвою "Бій за українську літературу".

Твори Липи-поета мало відомі для широких мас. Найбільшу популярність здобув Юрій Липа творами на медичні теми, а ще більшу - творами на політично-історіософічні теми: "Призначення України", "Чорноморська доктрина". Липа читав дуже багато, і то на різних мовах. Він перекладав невеликі твори з польської, французької і німецької мов. Дуже багато про лікаря-письменника сказав інший світоч української культури, земляк Юрія Липи, доктор Богдан Стебельський. Він проводив з доктором Липою довгі години майже кожного дня, упродовж останніх двох років перебування письменника в Яворові. Богдан Стебельський відкрив у Юрія Липи ще один талант, а саме незвичайний підхід до пригодницьких, чи кримінальних сюжетів, котрі Липа вмів драматично читати. Коли його запитав Богдан Стебельський про перехід на цей жанр, Липа відповів: "Не люблю їздити лише одним конем. Коли

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

перший втомлений і починає спотикатися, пересідаю на іншого, нового, і відчуваю нову силу, нові творчі крила”.

Доктор Липа, як незвичайно совісний лікар, присвячував пацієнтам і медицині свої дні й ранки, а вечорами сідлав свого творчого коня і говорив із своїми книгами так, як вдень говорив з пацієнтами. Дуже погідної вдачі, він був ласкавий до всіх - великих і малих, до славних і незамітних. Хоч сам з “панського роду”, особливо любив селян як правдиве джерело української культури, моральних сил і духового здоров'я. Зацікавлений етнологією, був закоханий в українську духову і расову особовість. Липа з погордою відкидав англо-саксонський, а ще більше німецький расизм з тоді модним захопленням “білою бестією”. Щоб полюбити свою батьківщину, треба її збагнути як цілість, а найкраще її пізнавати - на вигнанні: як Данте, Шевченко, польські патріоти, та й сам Юрій Липа. Коли прийшов 1944-ий рік і на Україну насувала червона орда-навала, приятелі радили докторові Липі, як дуже загроженому, податися на Захід, бо таким, як він, помилювання від більшовиків на буде. Вже було спаковано вози з невеликим майном. Вірна дружина і дві донечки теж були готові. Найменша доня мала подорожувати в бляшаній ванні, та від'їзд все чомусь відкладалося, а всі розмови на тему від'їзду кінчалися відмовою. Відповідь доктора була такою: “Тут вороги, а там неприятели. Одні і другі вимагатимуть упідлитися. Краще вмерти на своїй землі гідно у боротьбі”. На запакованих возах знаходилася бібліотека з його медичними працями на популярні народницькі теми, а саме “Фітотерапія”, “Ліки під ногами”, “Лікування зелами”, “Вереди старого віку” та безліч дописів на медичні теми. Зв'язки доктора Липи з націоналістичним підпіллям не були тайною. В зелених лісах Яворівщини росла й могутніла Українська Повстанська Армія. Бувало, що ранених бійців привозили до його приймальні, але частіше він виїздив на кілька днів туди, де його найбільше потребували, бо, як він казав: “мій обов'язок бути з ними”.

19-ого серпня 1944-ого року доктора викликали, але в садку чекали на нього енкаведисти. Кілька днів пізніше знайшли його понівечене тіло, дещо присипане українською землею. Молода вдова Галина була примушена віддати молодшу доню-немовля Марту під опіку чужих людей, а сама зі старшою донею Іванкою, як багато інших українських вдів-героїнь, скривалася довгі роки від ворога, що сьогодні в новій самостійній українській державі чваниться боротьбою з українськими патріотами.

З гордістю пом'янімо великого лікаря, виїмково обдарованого і плодовитого письменника, поета, полум'яного українського патріота доктора Юрія Липу. Його благородним покликанням було продовження й порятунк людського життя, полегшення страждань і болю. Але він не менше вірив, що ворога треба бити:

І в краю, де все клекоче,
Він побіди сіє,
Б'ючи межі очі
Тебе, Росіє.

17. ГЕРОЙСЬКА СМЕРТЬ РОСТИСЛАВА ВОЛОШИНА І ДМИТРА КЛЕМПУША

У місяці серпні відзначаємо трагічні, а проте героїчні річниці повстань і розправ з українськими політичними в'язнями в катівнях Воркути й Норильська в 1953-ому році. Також у серпні, навіть того самого 22-ого серпня, загинули геройською смертю визначні члени ОУН Ростислав Волошин-Павленко на Волині та Дмитро Клемпуш на Закарпатті.

Ростислав Волошин-Павленко був великим сином волинської землі, ніколи не визнавав “сокальського кордону”, що ним польські окупанти старалися відтяти українську Волинь від української Галичини. Від юнацьких літ Ростислав жив ідеями українського націоналізму. В 1934-ому році пізнав жах Берези Картузької, що була переповнена українськими патріотами. Саме там він здобув уявлення про українське соборництво.

Реалізуючи постанови Конгресу ОУН з 1929-ого року, було створено Проводом ОУН окрему Крайову Екзекутиву для Північно-Західніх Українських Земель. У тій новоствореній підпільній установі інтелігентний і підприємчивий Волошин очолив ідеологічну референтуру, знаючи найкраще психіку й потреби свого регіону. Окупаційна польська влада перевела на Волині в 1937-38-му роках масові арешти, які завершилися голосними судовими процесами та тривалими вироками. У костопільському процесі судили переважно сільських активістів, яких засуджено разом на 322 роки тюрми. Одночасно відбувався рівенський процес, де на лаві звинувачених і засуджених була сама молодь, майже самі студенти, котрі представляли вісім повітів Волині. Між ними був Ростислав Волошин-Березюк з дубенщини. Тоді було створено повстанські бойові групи “Вовки”, що їх можна вважати за зародок пізнішої УПА. Сам Ростислав Волошин, перебуваючи на волі, (що рідко траплялося), очолював Союз Українських Студентських Організацій під Польщею, що унапрямував дії усього активного українського студентства. Разом з Василем Сидором, Ростислав Волошин-Павленко був співосновником УПА, а від 1943-ого року він організує Бюро Проводу ОУН та на його долю припало організувати й очолювати першу конференцію майбутнього Антибольшевицького Б'юро Народів. Був також головою на Першій Конференції Української Головної Визвольної Ради. Авторів цієї інформації довелося доволі довгий час жити в одній кімнаті та працювати разом з визначними підсудними рівенського процесу. Це були Федір Польовий (пізніше командир Старшинської Школи УПА-Захід) та славні брати Микола і Леонід Мостовичі. Всі вони з великою повагою та найвищим признанням згадували Ростислава Волошина-Павленка.

Дмитро Клемпуш - зі славного роду Клемпушів, - комендант Головної Команди Карпатської Січі в Хусті та провідник ОУН на Закарпатті загинув геройською смертю в боротьбі з ворогом того самого 22-ого серпня на своїй кучерявій Чорногорі.

18. ЗАГИБЕЛЬ ВАСИЛЯ СТУСА

Колись, не так вже й давно, ми самі та наші діти знали напам'ять і гордо повторювали незабутні слова: “Як добре те, що смерті не боюся і не питаю чи тяжкий

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

мій хрест”. То він, той лицар “без страху й догани”, казав з глибокою вірою: “Народе мій! До тебе я поверну і в смерті обернуся до життя”. Чи не перекликується він з великим Пророком-Тарасом, - що їм обом Провидіння дарувало лише 47 років мученицького життя, і обидва відійшли у Божу вічність на вершині своїх творчих зусиль.

Василь Стус, син Вінничини, народився в незаможній селянській родині 1938-ого року, в селі Рахнівці Гайсинського району. Мати заколисувала його піснею про те, як то на “чорних водах, спливає червона кров калини”. А як став дорослим, був постійно переслідований. Був заарештований уперше в пам’ятному 1972-ому році і засуджений в Києві на 5 років таборів суворого режиму і на три роки заслання. Провина: поезії, літературно-критичні статті та виступи в обороні українських патріотичних інтелігентів, що ними російська репресивно-каральна система намагалася заповнити “Архіпелаг-Гулаг”. І навіть у час заслання режимні очорнювачі цькували Стуса в місцевій пресі, називаючи його “фашистським фанатиком”. Після короткого перебування на волі був повторно арештований у 1980-ому році за приналежність і сприяння Українській Гельсінкській Групі, а за словами головного прокурора Аржанова “за поширювання завідомо неправдивих вигадок, що порочать радянський державний і суспільний лад” був засуджений цього разу вже на 10 років табірною ув’язнення та на 5 років заслання. Восени 1985-ого року криваве КГБ вбило найшляхетнішу з людей, людину-патріота, що ніколи не лукавив у житті, йшов прямо, не маючи зерна неправди за собою. Героїчна Михайлина Коцюбинська, що була свідком на “судилищі” проти Василя Стуса, сказала: “Стус - це людина з відкритим сумлінням, що неспроможна пройти поруч найменшої несправедливості. Я щаслива, що доля мене звела із ним”. А другий свідок - Світлана Кириченко - заявила, що вона буде свідчити тоді, коли судитимуть тих, котрі зараз беруться судити Стуса, за що була негайно виведена із судової зали. Прокурор Аржанов говорив протягом двох годин про те, як Стус очорнював досягнення Радянської України, звеличував бандерівців-оунівців і т. п. Суддя зачитав скоренько вирок і подався до дверей, а засуджений ледве встиг вигукнути йому вслід: “Кати, ви мені й останнього слова не дали сказати”. Восени 1980-ого року вивезли Стуса до концтабору ч. 36 у Пермській області, а перед тим викрали в нього збірку поезій. Це було 150 віршів. Разом із попередньо конфіскованими віршами це склало 600 творів. У таборі Стус багато хворів на шлунок і затяжний артрит. Останні два роки не мав ні одного побачення з родиною, а в жовтні та грудні був покараний ув’язненням в ізоляторі. Поет втратив надію будь-коли повернутися в Україну. Але повернувся: в смерті повернувся до життя і з рідною землею поріднився, коли тіло його було перенесено до Києва. Перепоховання відбулося тоді, коли й Юрія Литвина та Олексу Тихого перенесено на вічний спочинок на Байкове кладовище. “Рад-соц-конц-таборів Союз, котрий Господь забув” намагався загребти в сибірську землю цвіт українського народу. Роки каторги і цькувань припали Стусові лише за те, що був найбільшим українським поетом, що Україна лежала йому “лівіше серця”. Стус збагнув, що Москва хоче позбутися всіх українців: петлюрівців, буржуазних націоналістів, оунівців, бандерівців, упістів. Він інтуїтивно розпізнав суть комуністів та назвав їх: “кублo бандитів-кагебістів. злодіїв і відставників, у стoльнoму засіли місті як партія більшовиків”. У вірші, присвяченому Миколі Зерову, поет Стус назвав

більшовиків: “марксистів, расистів, людожерів”. Йому не було по дорозі з Дзюбою, автором епохального твору “Інтернаціоналізм чи русифікація”. У статті “Феномен доби” Стус полемізував з деякими звеличниками Тичини за те, що він “не витримав тиску”. Ми знали таких патріотів, що тут казали: “Та якби той Стус не був такий впертий і гордий, то напевно вижив би”. Але Стус хотів не “виживати”, а жити як вільна людина й тому смерті не боявся.

Василь Стус - не лише великий поет, полум'яний патріот, але і політик. Він пильно стежив за подіями в “людській Польщі”, а коли побачив, що Ярузельський зробив із “Солідарністю” за московськими наказами, публічно заявив, що після польських подій в московські ідеали можуть повірити лише дурні та останні негідники. На захист цькованого, судженого і замордованого Стуса виступав академік Андрій Сахаров, закликаючи поетів, письменників і вчених цілого світу боронити людську гідність і справедливість. Але світ мовчав, як мовчить на знищення чеченців. Відділ Міжнародної Амнестії в Західній Німеччині вислав на адресу Головного Прокурора УРСР Ф. Глуха, як також до організацій світу, котрі зацікавлені проблемою людських прав, звукозапис і лист у справі Василя Стуса. Слово за словом, речення за реченням, сторінка за сторінкою доказано із залізною логікою, що ганебний засуд Василя Стуса - помста неправової держави та порушення основних людських прав. Коли московський окупант України замордував у 1970-ому році велику українську патріотку, відому мисткиню Аллу Горську, Стус писав: “Ярій душе, ярій, а не ридай. У чорній стужі сонце України, а ти шукай - червону тіль каліни, на чорних водах ти її шукай”.

Повернімося сьогодні своїм обличчям, своїми думками й почуваннями до того найвірнішого сина України, який був живим втіленням національного духу й національної гордості українців.

19. ПРО ГЕРОЙСКУ СМЕРТЬ ПОЛКОВНИКА ЮЛІЯНА ГОЛОВІНСЬКОГО

Молодий сотник Української Галицької Армії Юліян Головінський був примушений так, як і його друзі, залишитися через воєнні обставини в Червоній Галицькій Армії. Це сталося у висліді совстофільської переорієнтації диктатора Євгена Петрушевича. Юліян Головінський один з перших збагнув історичну помилку Петрушевича та команди Української Галицької Армії. Популярний між старшинами і стрілецтвом, Головінський домігся повороту тих частин назад - до первісної Української Галицької Армії. Цього йому ніколи не простили всякі совстофіли. Коли дійсно “встоятись не було сили”, молоді знеможені колишні вояки повернулися різними шляхами до Галичини та рішилися продовжувати боротьбу за волю України іншими методами: теж зброєю. Вони створили Українську Військову Організацію - УВО. З ініціативи полковника Євгена Коновальця було скликано в 1921-ому році таємні сходини десь коло сотні колишніх старшин. Тоді створено зародок бойової організації на націоналістичних позиціях. Організація мала поборювати русофільство і польонофільство. Організацію очолила Головна Команда УВО. Було створено й

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

команди УВО. До такої Крайової Команди ввійшов у 1922-ому році і 26-річний Юліян Головінський.

Він був крайовим командантом у роках 1924-26-ому та в 1930-ому. З його ініціативи була створена “Летюча бригада”, членами котрої були найзавзятіші бойовики усієї Західної України. Вони з’їздилися в одне місце, де був плянований експропіаційний акт (“екс”). Бойовики виконували своє діло і роз’їздилися, поки поліція починала яке-небудь слідство. Сотник Головінський був душею такої бригади. Так був законспірований, що навіть інші члени бригади не знали його прізвища та місця перебування. І все таки він був арештований і просидів два роки під слідством за вбивство куратора Собінського, котрий намагався знищити українське шкільництво. За дорученням сотника Головінського, що очолював крайову команду Української Військової Організації і провід Організації Українських Націоналістів, був виконаний напад на поштовий транспорт під Бібркою.

Для надійної конспірації сотник Головінський став власником автобусної фірми в Чесанові, що давало йому прекрасну нагоду для численних контактів з різними людьми, а також можливість постійних подорожувань. Хвиля арештів, що перекотилася через Західню Україну, не захопила сотника Головінського, бо він на той час виїхав до Відня на зустріч з Полковником Коновальцем. У Польщі наближалися вибори до сойму, і наші легальні партії, котрі різко виступали проти дій ОУН, висунули пропозицію звернутися до оунівських кругів, щоб ті піддержали кандидатів від Українського Національно-Демократичного Об’єднання (УНДО). Повернувшись з Відня, сотник Головінський мав саме в цій справі зустрітися з проводом УНДО. Головінського зустрів Любомир Макарушка, який сказав, що телефонували якісь люди і питалися, чи він - Головінський - вже є там, куди мав прийти на зустріч. Збентежений сотник негайно вийшов, але на сходах на нього вже чекали цивільні поліцейські агенти. Головінського арештували. Не було сумніву, що його хтось видав. Підозріння впало на провід УНДО, бо ж то вони запросили Головінського на зустріч. Аж через три роки виявилось, що зрадником був агент польської поліції Роман Барановський, колишній бойовик УВО.

Ще перед тим сотник Головінський перевів реорганізацію сітки ОУН, звертаючи особливу увагу на сувору конспірацію та на перехід до системи трійок. Організація почала мати деякі сумніви що до особи Романа Барановського. Для в’яснення ситуації організація “доручила” Романові Барановському вбити свого зв’язкового до польської поліції, відомого комісара Чеховського, що був експертом українських справ, а зокрема ОУН. Барановський на такий плян ніби погодився, але постійно відкладав дату виконання “доручення”, аж поки комісар Чеховські виїхав на вакації. Барановський ще раніше дав польській поліції вичерпні інформації про роллю сотника Головінського в УВО та в ОУН, видаючи тим Головінського на безсумнівну смерть. Польська поліція не мала доказів про діяльність сотника Головінського. На можливій розправі перед наглим судом поліція могла би вжити зізнання Барановського. Тим самим його було б розконспіровано і поліція втратила б цінного агента. Поліція вибрала інший шлях: було вирішено сотника Головінського вбити. Після арешту, який стався фактично в домівці УНДО, Головінського перевезли до Бібрки і піддали жакливим тортурам, але безуспішно. Два конвоїри повели арештованого закутим до залізничної станції в Хлібовичах коло Бібрки і вбили його, бо ніби то намагався втекти.

Сотника Юліяна Головінського, бойового старшину Української Галицької Армії, крайового команданта Української Військової Організації, крайового провідника Організації Українських Націоналістів, одного з найближчих друзів і співпрацівників Полковника Євгена Коновальця, учасника важливих конгресів, творця “Летючої Бригади”, майстра конспірації, друга над друзями, українського патріота з дійсно криштальним характером поховали на сільському цвинтарі в Хлібовичах таємно в присутності тільки дружини, брата і двох доньок.

От ми ще раз маємо нагоду, щоб спитати: незалежна Україна справді заіснувала без пролиття крові?

20. НА СМЕРТЬ ПРОВІДНИКА ОУН СТЕПАНА БАНДЕРИ ТА ЛЬВА РЕБЕТА

Перед нами вже дуже поживкле 43-тє число газети “Шлях Перемоги”, з неділі 18-ого жовтня 1959-ого року. У ньому - неймовірна вістка, що потрясає: 15-ого жовтня 1959-ого року, о годині першій по полудні, загинув Великий Син Українського Народу СТЕПАН БАНДЕРА. Друзі Провідника, котрі першими прибули на місце злочину, застали лише перед дверима ліфту першого поверху мюнхенської тимчасової квартири Провідника калюжу крові. Українських людей в цілому вільному світі огорнула глибока жалоба, відчай та пекуча жадова відплати.

Знову повторилася українська трагедія 26-ого травня 1926-ого року, коли при вулиці Расін у Парижі від куль агента Шварцбарта з доручення Москви загинув Головний Отаман Симон Петлюра. Дванадцять років пізніше, в дні 23-ого травня 1938-ого року, на вулиці Роттердаму московська бомба розшматувала тіло Полковника Євгена Коновальця - тодішнього Вождя Організації Українських Націоналістів. Зброєю для мюнхенських вбивств був пістолет, наладований ціянкалієм, у руках зрадника Сташинського. Сташинський діяв за дорученням самого Хрущова і Шелєпіна.

Поява великих мужів України припала на час вирішальних змагань, коли саме існування нації було під загрозою, коли вже валився старий порядок, а творилося нове, невідоме життя. Усі три жертви московських скритовбивств ставили в основу свого життя і діяльності беззастережний принцип суверенности і незалежности української нації. Найбільшим ворогом принципу української суверенности всі три вважали імперіалістичну Москву в усіх її різновидах. Вони вірили в примат українських збройних сил і були змушені воєнною долею перенести свої змагання на чужину. Подібна доля припала давно великому Гетьманові України Іванові Мазепі, котрий був провідною зорею життя й діяльності Степана Бандери. Непомильна народня мудрість з несвідомою допомогою Москви вирізьбила славні назви-синоніми: Мазепа - мазепинці, Петлюра - петлюрівці, Бандера - бандерівці - бандерівщина. Ті назви стали не символами якихось політичних чи партійних груп, але символами українського патріотизму та самостійницьких змагань.

Провідник Степан Бандера не мав формального військового вишколу, але був ентузіастом панівного на той час культу збройної дії. Він вірив, що тільки збройна революція, котру він пробував реалізувати, здобуде і закріпить українську державу. Він був не лише краєвим командантом Української Військової Організації, а ще й

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

ініціатором творення українських легіонів - Дружин Українських Націоналістів, вважаючи їх зародком українського національного війська. Степан Бандера переходив такий самий серйозний організаційно-військовий вишкіл, який відбували усі члени Похідних Груп. Пізніше набуті знання було передано Українській Повстанській Армії. Степан Бандера одним з перших збагнув справжню природу націонал-соціалізму та вважав його за смертельного ворога України. І все таки він дозволив на відрядження до "Дивізії Галичина" найкращих кандидатів на старшин, щоб вони могли здобути військові знання та зброю для боротьби за українську державність. Степан Бандера був ентузіастом Української Повстанської Армії і щирим другом Романа Шухевича. Лише інші дуже важливі обов'язки не дозволили йому стати активним учасником тої армії героїв. Провідник Степан Бандера, так як колись Мазепа, Петлюра чи Коновалець, шукав і знаходив приятелів і союзників для української визвольної справи. Він відрядив до тої ділянки свого приятеля, Голову Проводу ОУН Ярослава Стецька, який розбудував Антибольшевицький Блок Народів, котрий незабаром став переконливим речником українських державницьких змагань, як також змагань інших поневолених Москвою народів. Гасло "Свобода народам - свобода людині" стало панівним гаслом доби ХХ-ого століття. Бандера - революціонер і політик - був також майстром пропаганди. На його доручення Микола Лемик вбиває в советському консуляті у Львові кагебіста Маїлова на знак протесту проти большевицького голодового геноциду в 1932-1933-ому роках. Ця подія змусила всю європейську пресу хоч трохи задуматися над советською дійсністю. Відомі політичні процеси (варшавський, а пізніше львівський), де центральною особою був Степан Бандера, стали причиною конфлікту в польській політичній думці. Одні називали Бандеру та його друзів терористами чи навіть бандитами, інші порівнювали їх до польських революціонерів, котрі вибороли для Польщі незалежність. Коли невеликого на зріст закутого Бандеру ввели до судової залі, всі звинувачувані вітали його вигуками "Слава Україні!". Тоді навіть польські поліціанти стали на струнко. Навіть судді з прокурорами незграбно гейби піднялися зі своїх судових крісел. Європейська та деяка польська преса заговорила, що то не Бандеру судить польський суд, а він - Бандера - судить польську державу за всі кривди, заподіяні українцям.

Степан Бандера зумів впродовж 30 років здобути абсолютну відданість найбільших провідників і речників української національної революції, таких як Роман Шухевич, Іван Климів-Легенда, Дмитро Мирон-Орлик, Олекса Гасин-Лицар, Дмитро Маївський, Дмитро Грицай-Перебийніс, Володимир Федак, Іван Габрусевич, Ярослав Старух та багато інших світочів нашої доби, що створили наш націоналістичний Пантеон слави. Провідник Степан Бандера виростав у дуже патріотичному і жертвенному середовищі і в такій же родині. Уже змалку ставив до себе дуже суворі вимоги і тому мав право вимагати багато від інших.

Він вірив фанатично в побідну силу української духовости. Він, як і керована ним ОУН, відкидав найбільш рішучо матеріалістичні погляди та ідеологію комунізму-большевизму й нацизму. Він вірив і розумів національну свободу, але таку, яка спирається на соціальну справедливість. Степан Бандера - глибоко віруючий християнин. Він знав, що Москва доложить усіх старань, щоб убити його, а в його особі вбити символ національної революції, та сповільнити, а то й задержати, похід нації до найвищої цілі: здобуття Української Соборної Самостійної Держави. Він, вірний своїй присязі, у висліді довгої боротьби за державу, загинув у боротьбі за неї, поляг, щоб

незгасно горіти (за словами поета Богдана Нижанківського). Згадаймо сьогодні патріарха роду Бандери - отця Андрія, братів Провідника - Олексу й Василя, замордованих в осьвенцімському таборі, його добру дружину-страдницю Ярославу, сина Андрія і дочку Наталку, що одідичили батьківську славу, а з нею і море терпінь.

Гори динаміту можуть знищити крицеві чи мармурові пам'ятники, та ніяка сила не зможе знищити того, що дав українському народові Провідник Степан Бандера: віру в незнищимість нації, в право нації на суверенність і самостійність. Це право реалізується на наших очах, хоч може ще в недосконалій формі. Але ж переможної ходи не завернути, бо веде її великий дух Степана Бандери.

Пізніше виявилось, що той самий Сташинський два роки раніше вбив ідентичною зброєю на мюнхенській вулиці 12-ого жовтня 1957-ого року доктора Льва Ребета, одного з найвизначніших націоналістичних діячів, публіциста й науковця. Ребет, ще як член УВО, був провідником Крайової Екзекутиви ОУН у 1934-38-их роках, заступником Голови Українського Державного Правління у Львові, в'язнем польських тюрем і німецького концентраційного табору в Осьвенцімі. Був він також головою Закордонного Представництва Української Головної Визвольної Ради.

21. ПОСТРІЛ МИКОЛИ ЛЕМИКА В ОБОРОНІ МІЛЬЙОНІВ

Перші сторінки різних газет, що лише появлялися у Львові різними мовами, а згодом у всій Польщі і навіть в Європі, подали 23-ого жовтня 1933 -ого року сенсаційну вістку: у Львові, при вулиці Набеляка 22-ого жовтня, за дорученням Організації Українських Націоналістів, член тої організації застрілив советського консула Алексу Маїлова.

Виконавцем замаху був 18-річний недавній гімназист Микола Лемик. Про цю подію знали ще раніше батько Миколи - Сенько, котрий жив в селі Солова, перемишлянського повіту, де вдячні односельчани посвятили в честь Миколи 18-ого вересня ц.р. Стіну скорботи. Знав також дядько Осип у Львові. У батька та дядька поліція перевела обшуки, перевернула все догори дном та арештувала обох. А ще раніше знав про все Крайовий Провід ОУН. Крайовий Провідник Степан Бандера відбув з молодим Миколою напередодні замаху тривалу зустріч, пояснюючи йому мету замаху, можливий перебіг подій та можливість загибелі для Миколи. У пізнішому варшавському та львівському процесах Степан Бандера, що був засуджений на смертну кару, усю вину взяв на себе і сказав, що це були його два найтяжчі життєві рішення, коли він вислав на виконання замаху проти советського консула Миколу Лемика, а для замаху на польського міністра Перацкогo вислав також дуже молоду людину (ім'я Гриця Мацейка не було названо і польська поліція ніколи не дізналася імени виконавця того замаху). Про героїзм і патріотизм тодішнього українського юнацтва свідчить той факт, що до виконання замаху на Маїлова зголосилося добровільно понад двадцять членів ОУН. - Наглий суд над Лемиком відбувся у Львові 30-ого жовтня 1933-ого року. На оборонців зголосилися майже всі визначні адвокати Західньої України, а головою адвокатської лави був доктор Степан Шухевич. Для представників преси забракло місць у судовій залі. Драматичний двобій відбувся між звинувачуваним та українським адвокатом з одного боку, і польськими суддями та прокурорами,

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

залякуваними совєтською агентурою з другого. Польська сторона хотіла довести, що замах було задумано для того, щоб скомпромітувати тодішній польський уряд, поглибити польсько-совєтські суперечности, які вже почали ладнатися, та скріпити антипольські та антисовєтські настрої української “меншини”.

Сам Микола Лемик та українські адвокати старалися попри постійні заборони голови трибуналу і тенденційні перекручення зізнання, доказати цілому світові правду про жахливий стан українського народу в Совєтській Україні, про нечуване знищення Москвою мільйонів людей в Україні шляхом організованого голодомору-геноциду, про скандальні судові процеси, масові покарання, арешти й вивезення в табори смерти. Західний світ не хотів знати правди, тому процес проти Миколи Лемика у великій мірі відхилив край московської завіси та примусив багатьох заговорити правду та над нею застановитися. Микола Лемик був засуджений на кару смерти, але з огляду на його молодий вік кару смерти замінили на доживотнє ув'язнення. Щойно пізніше виявилось, що вбитий не був консулом, лише високопоставленим кагебівським достойником, що приїхав до Львова провірювати і скріплювати діяльність комуно-московської агентури на західно-українських землях, окупованих Польщею, і тому ціла справа набрала нечуваній міжнародний розголос. І от, замість вимріяного університету пішов Микола Лемик довгим шляхом найтяжчих тюрем “речіносполитої”: Равіч, Святий Хрест, Седльце стали його маршрутом. У час ув'язнення він зустрів і подружив з “елітою” українських революціонерів. Це були: Бандера, Лебедь, Матла, Климишин, Підгайний та десятки інших. Особливо він зжився з Миколою Климишиним, який навіть назвав іменем Лемика один із розділів своїх споминів “В поході до волі”. Вони сходилися і розходилися з Лемиком у різних тюрмах, разом утікали восени 1939-ого року з тюрми в Седльцах, коли Лемик був серйозно поранений та повторно з ласки Господа Бога й щирих друзів не втратив життя. Так опинився наш герой в Кракові, що був правдивою “Меккою” для українських активістів. Деякий час він учителював на Холмщині та знову повернувся до Кракова, де й одружився. Тут він перейшов військовий вишкіл, багато читав, став членом Революційного Проводу ОУН, який було створено в наслідок розколу в ОУН. Молодому ідейному Миколі Лемикові було важко виносити якісь далекосяжні рішення, але як правдивий революціонер він оприділився по тій самій стороні, що і його друзі, зверхники та спів'язні жахливих тюрем.

Другий Великий Збір ОУН, що відбувся в квітні 1941-ого року, напередодні великих подій на Сході Європи, що наближалися до кривавого протистояння між гітлерівською Німеччиною та комуно-російською імперією, рішився творити відомі похідні групи. Ці групи мали, як не перед частинами німецької армії, то принаймні рівночасно з ними йти в Україну. Микола Лемик удостоївся очолити Середню Похідну Групу, одну з найчисленніших, в якій опинилося багато найвизначніших членів ОУН із спеціальними призначеннями. І знову доля так хотіла, щоб маршові шляхи Україною, як раніше тюремні шляхи Миколи Климишина перехрещувалися із шляхами Миколи Лемика. Мозолистий і часом кривавий маршрут групи Миколи Лемика зазнав найбільше ударів, але і багато успіхів. У поході до Дніпра група йшла тим самим шляхом, яким ішли в 1919-ому році з'єднані армії на Київ. Найбільших втрат зазнала група під Шепетівкою і Староконстантиновом, де впало багато людей, які могли вести великі бої, як звітував сам Лемик. Через Сокаль, Луцьк, Зв'ягіль, Житомир йшла

небезпечна гра в ката й мишу з різними службами німецької армії, що мали свої цілі та завдання. Та найзавзятішими ворогами були запряжені кагебісти, що в німецьких одностроях виконували своє головне завдання: нищити “бандерівців”. Микола Лемик був арештований німецькою жандармерією і відставлений до Львова, звідки утік і своїми вовчими шляхами повернувся до своєї майже знищеної Групи. Незабаром Микола знову був арештований гестапівцями. Вони й розстріляли його 22-ого жовтня 1941-ого року (якраз у восьму річницю історичного замаху на вулиці Набеляка).

Так урвалася золота нитка героїчного життя для України Миколи Лемика-Сенишина. Йому було ледве 27 років.

22. ЛИСТОПАДОВИЙ ЧИН

Ми звикли розглядати історичний Листопадовий Чин кінця 1918-ого і початку 1919-ого року як спробу полагодження історичного конфлікту, а не як частину ланцюга в нашому державотворенні. Нам здавалося, що та війна була українсько-польською проблемою і була вирішувана кров'ю українських та польських вояків. В дійсності вона була розв'язана мировою конференцією в Парижі як вузол політичних махінацій переможної Антанті. Важливою й для нас згубною була ворожість і непоінформованість держав Великої Антанті, а в першу чергу Франції. Для нас Перший Листопад був черговим відновленням української держави, а польську збройну реакцію треба було розглядати як бунт неавтохтонного населення. Сама війна, що принесла понад 20.000 жертв та незчисленні тисячі ранених, фактично закінчилася в половині липня 1919-ого року над Збручем. Ця війна була ведена на п'ятому році затяжної боротьби до краю втомленим вояцтвом, з практично неіснуючою воєнною економією, без засобів постачання та часто байдужим запіллям. Українська молода армія була позбавлена досвідченого старшинського корпусу і мусіла в перших вирішальних днях воювати в чужому й ворожому міському докільлі. Наш тодішній політичний провід вперто пов'язував долю Східньої Галичини з долею габсбургської Австрії, майбутнє котрої було визначено ще перед листопадними подіями. Наш український вояк, як також політичний провід, мали найбільшого ворога в панівній думці Заходу, що сама Україна та українські проблеми були інтригою чи й вигадкою найвищих австро-німецьких кіл. Так говорилося в Парижі, в Лондоні чи навіть у Вашингтоні.

Кривавий змаг ішов не лише за державну приналежність 55 тисяч квадратних кілометрів між Сяном і Збручем. Йшлося про щось значно більше. Об'єднані Україна та Польща могли б чинити рішучий опір мілітарній і політичній потузі большевицької тоді меншості, котра зуміла успішно воювати з багато сильнішою контрреволюцією, інтервенційними військами й неросійськими самостійницькими силами. Коли 4-ого лютого 1919-ого року йшли найзавзятіші бої довкруги Львова, большевицькі частини силою 20.000 вояків забрали і знівечили Київ, убивши цим українську мрію про волю. Невідомий публіцист писав у вересні 1919-ого року, що коли в Україні повалиться Петлюрівський уряд, то Польща до 15 років віддасть Москві усю Східню Галичину, а то й більше. Дійсно так воно й сталося, лише з трирічною помилкою, бо 17-ого вересня 1939-ого року Червона армія перейшла Збруч з відомими нам наслідками. - Коли

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

львівські поляки й неполяки лягали спати 31-ого жовтня 1918-ого року як громадяни австро-угорської монархії, то збудилися 1-ого листопада громадянами нової молоді української держави. Відстала руська Галичина - країна ведмедів - стала П'ємонтом і ним залишилася, завдяки феноменові "освіченого абсолютизму" Австро-Угорської Імперії. Віденські цісарі Йосиф Другий і Марія Тереса здобули собі признання і пошану українського селянина як його опікуни й оборонці, а тому, що селянська маса була в той час базою нашого національного відродження, то й наші політичні провідники орієнтувалися на Габсбургський трон та Відень, аж до самого сумного кінця. На історичному тлі "Весни народів" за мовчазною згодою графа Стадіона була створена "Головна Руська Рада", що виразно ставила свій постулат поділу Галичини на східню українську зі столицею у Львові і західню польську зі столицею в Кракові. Під впливами Франка, Павлика й Драгоманова виникає "Нова Ера". Професора Михайла Грушевського іменують професором української історії, відкривають дві нові українські гімназії, а на митрополичий престіл приходять Святоюрський Святець Митрополит Шептицький. Поширюються "хлопські повстання", а Євген Петрушевич ще в 1908 році каже гнівно в Крайовому соймі: "Віддайте нам наші права, забирайтеся звідси геть, це наш край!" В 1913-ому році твориться "Товариство Січових Стрільців", які в 1914-ому році дістають у свої руки перші сто архаїчних рушниць. Множаться "Соколи", "Січі", "Просвіти", НТШ та "Сільський Господар". Польська реакція звинувачує за перші австрійські воєнні неуспіхи "руську зраду". Свідомих українських селян вішають сотнями, або засилають до відомого табору в Талергофі, хоч наші Січові Стрільці у великій мірі причинилися до стримання російської навали в Карпатах, на Маківці. У жовтні 1918-ого року Австрія приймає "14 пунктів Вільсона". 18-ого жовтня збирається українська конституанта "Українська Народна Рада" та вирішує, що буде боронити свої національні інтереси шляхом доконаних фактів. Першого листопада 1918-ого року українські вояки бувшого 15-ого полку піхоти як перший полк імени Князя Льва під командою сотника Дмитра Вітовського, о годині 4-ій ранку перебирають владу у княжому Львові. Австрійські чинники вирішили передати владу тим, хто перший по неї сягне та зуміє її задержати. Український провід завідував двома тисячами вояків, над якими було до 60 молодших старшин. Найбільше надій покладалося на корпус Січових Стрільців, що стояв у Чернівцях. В далекій західній Лемківщині твориться "Команчанська республіка", що підлягала українському національному Проводові. Поляки, майстри пропаганди, мобілізують громадську думку всієї Польщі, закликаючи боронити "польських дітей, що гинуть в обороні польської батьківщини". 11-ого листопада підписано договір про кінець 1-ої світової війни, а війна між українцями і поляками щойно починається з користю для українців. Команду над українськими частинами перебирає полковник Гнат Степанів, а польськими частинами завідує бундючний українофоб генерал Розвадовскі. У Львові далі пробують замиритися, але під впливом антиукраїнських інтриг француза Віллейма поляки переводять нагальний наступ і примушують військові частини й політичний провід покинути Львів. Костя Левицького заступає Сидір Голубович, а військову команду перебирає генерал Омелянович-Павленко, однак найбільше спустошення робить всевладний тиф. 22-ого січня 1919-ого року проходить у Києві величаве свято Соборности-Злуки, а вже 5-ого лютого столиця падає під багнетами червоних банд

Муравйова і Антонова-Овсієнка. Польська брехлива пропаганда, де тільки може, малює українських патріотів - одиноких справжніх антикомуністів - вже не як австрійсько-німецьку провокацію, а як "комуністичні банди", а шість корпусів армії Галлера дістають дозвіл активно включитися в боротьбу проти "українських банд". В середині червня українська державна територія скорочується до 35 квадратних кілометрів. Генерал Греків переводить блискучу "Чортківську офензиву" і виголошує: "як зовсім не стане амуніції, будемо воювати камінням". Галицька Армія знищена тифом. Вона примушена до капітуляції перед переважаючою силою москалів у Кам'янці Подільському. Гаслом української армії тоді було: "Через Київ до Львова".

Хоч ми в 1919-ому році програли хвилево бій за Львів і Західню Україну, але виграли війну за душу Львова й Західньої України. Львів став ніби бомбою, яка готова вибухнути від того, що на ній сидів кожночасний зайда-окупант. Ще добре не затихли стрілецькі кроки першолистопадового світанку, як тими самими вулицями ввійшли у Львів вояки Дружини Українських Націоналістів під командою Романа Шухевича, готові захищати акт відновлення Української Держави з 30-ого червня 1941-ого року, а два роки пізніше гордо маршувала тими самими кам'яними вулицями Перша Дивізія Української Національної Армії, щоб на свій спосіб піднімати "Червону Калину". З пієтизмом згадаймо про лицарів Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів, що страждали і вмирали на шибеницях Бригідок, Лонцого, Яховича, Баторого, Янівської тюрми. А зовсім недавно львівськими вулицями маршували бувші вояки Української Повстанської Армії і віталися з вояками армії молодой самостійной України.

Василь Симоненко писав про Львів: "Я побачив у Львові Шашкевича очі, Кривоносові плечі, Франкове чоло". Зараз на Янівському цвинтарі, мов вояки до бою, виструнчилися стрілецькі хрести, а вхід до Личаківського цвинтаря стереже березовий хрест на могилі Катрусі Зарицької та її чоловіка Михайла Сороки. Дещо вище ліворуч співає свою "Червону руту" Володимир Івасюк, а на нього з неприхованою гордістю дивиться надхненник "Листопадового Чину" - Іван Франко.

Дух героїчного минулого української нації та відроджена "Молода Україна" не дозволить, щоб котрийсь завойовник зі сходу чи заходу наважився знімати із львівської ратуші синьо-жовтий прапор.

23. НА СМЕРТЬ УЖГОРОДСЬКОГО ВЛАДИКИ ТЕОДОРА РОМЖІ

В затяжній і довгій боротьбі українського народу за його релігійно-політичну, культурну й економічну самобутність особливо важливу роль виконала Українська Католицька Церква та її єпископат. Найбільшу катастрофу Церква пережила в перші роки повторної окупації усіх українських земель комуно-московським окупантом, котрий знав, а тоді ще краще збагнув, якого небезпечного противника він має в Українській Католицькій Церкві та її гієрархії. Московські народовбивці старалися усіма можливими способами ту Церкву обезголовити, а то й цілком знищити, починаючи від владик Церкви. Яку вагу кремлівські можновладці приписували нашій Церкві, свідчать писання Павла Судоплатова, чільного московсько-большевицького

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

опричника, шпигуна, ката, українофоба, найближчого співробітника Берії, Сталіна, Хрущова та Абакумова. Про це можемо прочитати в його скандально відвертій книжці спогадів.

В “Енциклопедії Українознавства” (том 7-ий) знаходимо лаконічну інформацію: “Ромжа Теодор Юрій, церковний діяч і греко-католицький єпископ на Закарпатті, апостольський Адміністратор Мукачівської єпархії. За оборону прав греко-католицької Церкви скрито вбитий більшовиками 1.XI.1947-ого року”. Названий Судоплатов у своїй книжці аж у сімох місцях повертається до справи убивства Владики Ромжі. Чільний кагебістський агент, видний опричник “Смершу” та провідний член “Комінформу” вперто інформував Політбюро, що Ватикан заохочує англійські та американські чинники піддержувати Українську Католицьку Церкву та український повстанський рух. Цю інформацію було передано самому Сталінові та його опричникові Абакумову (міністер безпеки ССРСР). То була не тільки інформація, а й вимога дозволу на ліквідацію “ужгородського Єпископа Ромжі”, бо він нібито підтримував контакти з провідниками українського націоналістичного підпілля і тайними представниками Ватикану, щоб перешкодити зміцненню української соціалістичної влади. Ромжа і його Церква стали базою антисоветських дій і загрозою для політичної стабільності в усьому регіоні. Абакумов переказав ці інформації Судоплатову - виконавцеві смертних вироків - і наказав чекати на вказівки від Сталіна. А в цей час міністер безпеки Української Советської Соціалістичної Республіки - Савченко - зі своїми помічниками інсценізували аварію між військовим вантажним автомобілем і транспортом, який віз єпископа Ромжу з іншими священиками і богословами. Це - улюблена метода сталінських гебістів позбуватися невігідних осіб. Цю методу ще й тепер практикують в молодій українській державі. Прикладом цього є недавня загибель отця Ярослава Лесева. - Коли організатори вбивств побачили, що Владика не загинув, побили його прикладами рушниць, зломали шок так, що він не міг ні проковтнути, ні говорити, покололи штиками та покинули вмирати на дорозі. Боже Провидіння ще й цим разом його врятувало, а добрі люди відвезли його селянським возом до лікарні. Судоплатов пише, що лікарня була в Ужгороді, а Григорій Лужницький у своїй книзі “Українська Церква між Сходом і Заходом” пише, що в Мукачеві. Збентежений Хрущов, побачивши невдачу, звернувся до самого Сталіна, сказавши, що на днях мають прибути до Владики Ромжі, що лежав в лікарні, його тайні зв'язкові з Німеччини й Ватикану. Хрущов домагався вислати в цій справі експерта в боротьбі з українським націоналізмом, а саме - Судоплатова, що був уже знаний як “ліквідатор” Полковника Коновальця. У той самий час Хрущов зустрівся з цілою екіпою убивців, прийняв (чи одобрив) рішення “вичистити ватиканське терористичне гніздо в Ужгороді”. Спеціальний агент КГБ - Майроновскі, сам лікар токсиколог і професор університету, - особисто привіз ампулу з сильнодіючою субстанцією, що паралізує дихальні центри. Привезене “лікарем” впорснула Владичі Ромжі медична сестра, агентка КГБ, яку заздалегідь було призначено для тої роботи. Судоплатов та його агенти “дослідили”, що контактами Владики Ромжі були його вірні монахині через дружину Івана Туряниці, комуністичного діяча, що намагався ще давніше приєднати Закарпаття до УРСР, а в час Хрущова був головою Обласної Ради Закарпаття і секретарем Обкому Закарпатської області. Був він також можливим суперником Хрущова. Ліквідація Владики Ромжі була тільки одним з епізодів у ліквідації Української Католицької Церкви, яку Сталін

вважав “розсадником українського націоналізму і ворогом російського Православ'я, союзника російського комунізму й імперіялізму”. Судоплатов повертається у своїй книжці сім разів до справи ліквідації Владики Ромжі, якого в Москві ставили на один рівень з такими “ворогами народу” як більші “щуки” в московській номенклатурі, наприклад: Семет, Огінс, Троцький, український націоналіст Шумський та, нарешті, Владика Ромжа. Одною із спеціальностей Судоплатова було маскувати політичні убивства маскою природної смерті. Коли прийшла черга на Судоплатова, як уже непотрібного для кремлівських суперкатів, то він, як довголітній в'язень Володимирської тюрми, (до котрої раніше посилав інших), ще не раз пригадував у числі своїх заслуг убивство Владики Ромжі, щоб домогтися для себе нікчемних привілеїв у статусі в'язня. У зверненнях Судоплатова-в'язня підкреслювалося, що виконані ним убивства були одобрені найвищими особами СРСР: Сталіном, Молотовим, Маленковим, Хрущевим і Булганіним. Коли ж ідеться про вбивство Шумського і Владики Ромжі, то ці вбивства були схвалені на Політбюро, а потім Політбюро було окремо повідомлене про виконання екзекуції, а всі документи про вбивства зберігалися в окремому особливо секретному сейфі. - Книжка Судоплатова до краю набита усякою брехнею. Вона не раз свідчить про брак знання, як про окремі події та факти. Наприклад, Судоплатов думає, що Йосиф Сліпий це старший брат Митрополита Шептицького. Чимало в писаннях Судоплатова усяких вигадок і провокацій на адресу українських націоналістів. Про останніх він пише як про висулжників Гестапо або німецької гітлерівської розвідки. Судоплатов аж захлинається від ненависти до всего українського, хоч і згадує, що він народився українцем, а хрестили його в руській православній церкві. Судоплатов знав західньо-український діалект, що у великій мірі помагало йому винищувати українських патріотів. Отже, доволі дорога ціною книжка Судоплатова, з передмовою відомого нам Роберта Конквеста, може бути сенсаційною інформацією для наївного американського читача, золоту копальнею для сталінських бандитів та їх нащадків, і новою образою для кожного чесного українця.

24. ПЕРША КОНФЕРЕНЦІЯ ОУН

Дмитро Донцов може бути вписаний в анали української історії як перший пропагатор націоналістично-самостійницької ідеології. Його доповідь на Студентському З'їзді у Львові восени 1913-ого року під скромним заголовком “Сучасне політичне положення нації і наші завдання” стала переломовою подією, маяком і орієнтиром для знедоленої нації. У праці “Підстави нашої політики”, а ще чіткіше в есею “Націоналізм”, що появилася в 1925-ому році, Дмитро Донцов виклав ясні тези, що перегукувалися з ідеями Миколи Міхновського, який згинув у 1924-ому році, замордований енкаведистами в Києві. Донцов, як і Міхновський, був освіченим полемістом і публіцистом, розбивав усякі прояви москвофільства і угодовства та проповідував єдино сприйнятливую для України ідею повного відокремлення від Росії-Москви, ідею відновлення державної самостійності України. У перших лавах боротьби за здійснення тих ідей стояло українське студентство, гуртуючись довкруги Українського Тайного Університету, котрий проіснував до 1924-ого року. В

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

університеті виникла організація “Група української державницької молоді”. Група успішно борювала прояви радянської й польської поліції. Коли до них приєдналися учні вищих гімназійних класів, був створений у 1926-ому році “Союз Української Націоналістичної Молоді”. Рівночасно колишні учасники українських визвольних змагань, хоч і опинилися на еміграції, також продовжували свій незакінчений бій за українську державу. Вони діяли переважно в Чехо-Словаччині та в Австрії.

Під впливом Володимира Винниченка - чільного соціал-радикала - виник сумний феномен “зміновиховства”, котрий призвів до партійної сутички, дезорієнтації та світоглядного занепаду. На позиції націоналізму залишилися “Група Української Національної Молоді”, “Легія Українських Націоналістів” та “Українське Національне Об'єднання”. Всі вони мали свої організаційні структури і пресові органи. Логічним було об'єднання згаданих груп по довгих і темпераментних переговорах. Об'єднання дістало назву “Союз Організацій Українських Націоналістів”. Перший пункт статуту Об'єднання мав такий зміст: “Боротьба за найскорше відновлення Самостійної, Національної, Соборної Української Держави - наша свята ціль”. Орган “Українська Думка” писав у тому часі: “Українському народові доведеться боротися на чотирьох фронтах, найважливіші з них - російський і польський, бо на них вирішуватиметься доля нації. Жодна боротьба не може бути половинчастою, бо вона є стихійно життєвою силою. Український народ, хоч і поневолений внаслідок поразки своїх визвольних змагань, але морально й політично незламний, створив у той самий трагічний час кілька окремих націоналістичних організацій, одна з другою незв'язаних. Боротьба за найвищу мету вимагала органічного об'єднання всіх організацій націоналістичного характеру за кордоном, а найважливіше - на українських землях”.

Саме тому провідні члени вище названих організацій, незважаючи на чималі перешкоди (брак фінансів, постійне поліцейське слідження, конспірація, необхідність переходу кордонів), скликали Першу Конференцію Українських Націоналістів, яка відбулася в Берліні від 3-ого до 7-ого листопада 1927 р. Центральною особою, що єднала всіх учасників та провела організацію і перебіг Першої Конференції, був Полковник Євген Коновалець, якого всі учасники визнали за єдиного і незаступимого кандидата на провідника майбутньої ОУН. Число учасників з різних причин було відносно мале: усього десять осіб. - На самому початку конференції несподівано виринули дві концепції. Одна заступала погляд, що всі дотепер існуючі організації мають самоліквідуватися, а Конференція має створити єдину всеохопну Організацію Українських Націоналістів. Друга концепція, менш радикальна, стояла тільки за створення начального координаційного тіла, яке залишало б для організацій, що були учасниками конференції, широку автономію дій, а остаточне рішення залишити до вирішення майбутнього Конгресу. Підготовкою та організацією Конгресу мав би зайнятися Провід Українських Націоналістів. Перша концепція була підтримана абсолютною більшістю, було створено Провід, що складався з п'ятих членів: чотирьох обраних конференцією, а п'ятого мав назначити Союз Української Націоналістичної Молоді з Крайовою Командою Української Військової Організації, що мав би бути і речником Краю. На Голову Проводу було обрано Полковника Євгена Коновальця, а членами - Миколу Сціборського, Володимира Мартинця і Дмитра Андрієвського.

В такий спосіб оформилася потрібна на той винятковий і трагічний час організація, яка відіграла домінуючу роль протягом майже цілого століття, і це століття можна назвати століттям ОУН.

Ледве чи була ще інша організація, і то не лише українська, щоб її членство понесло такі грандіозні жертви, океани крові й терпіння, та часто не знаходило визнання не лише у ворогів, але й у своїх. Віримо, що ідеї українського націоналізму, що були визначені й закріплені Першою Конференцією, відіграватимуть у майбутньому свою важливу роль в незакінчених процесах українського державотворення. Будьмо щасливі, що Боже Провидіння дозволило нам сьогодні, точно 5-ого листопада, відзначити чергову річницю підписання рішень Першої Конференції Українських Націоналістів.

25. ЗРУЙНУВАННЯ БАТУРИНА - ТОДІШНЬОЇ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

Історія людства у його найчорніші та найлютіші роки й десятиліття збагатила мову новими назвами: геноцид, етноцид. Ще ніхто не потрудився для створення синоніму на загибелю, на вбивство живого квітучого міста. А таких убивств немало: старинна Нініва, Троя, Картагена, стародавній Єрусалим, зруйнування нашого Києва суздальським князем Андрієм Боголюбським у 1169-ому році та ханом Золотої Орди Батисм у 1240-ому році.

Сьогодні відзначаємо річницю звірячого вбивства людей і зруйнування романтичного українського міста Батурина, що над річкою Сеймом. Батурин був гетьманською столицею до часу зруйнування його 10-ого листопада 1708-ого року. Тим разом катом-виконавцем царської волі Петра I-ого, що збирався відкрити для Росії “вікно в Європу”, був садист князь Олексій Меншиков.

У перебігу так званої “північної війни” шведський молодий та імпульсивний король Карло 12-ий був примушений йти на Москву через Смоленськ та через Новгород Сіверський на Україну. Досвідчений та розумний Гетьман Іван Мазепа казав гордому Петрові: “Ти московський цар, а я - український Гетьман. Ти будуєш свою державу на кістках тисяч невольників, а я будую свою державу вільну від твоєї деспотії”. Московські війська, гнані жорстокістю царя, котрий всюди бачив бунт і зраду, прямували до замріяної Десни, а кіннота Меншикова, де могла, руйнувала все. Гетьман Мазепа разом з невідступним Пилипом Орликом покинули Батурин і подалися на Десну. Коли переправлялися на другий берег, старий гетьман сказав: “Ми сунемося по струях води, як по мовчазливій Леті Хароновий човен”. Батурин залишився боронити зі своїми сердюками лицар над лицарями, полковник Чечель, і гармаш над гармашами - фон Кенігзен. Хоч гармати були старі та їх було мало, зате гармаші були найкращі, амуніції та харчів мало вистачити на 20 днів, а до того часу Гетьман мав повернутися і визволити свою столицю. Аж ось Батурином розійшлася вістка, що Гетьман поїхав не до царя, а до шведського короля, котрий приязніший від жорстокого царя. - Душею і ангелом оборони Батурина була Мотря Кочубеївна, що мала безмежне довір'я до Гетьмана. Лише прилуцький полковник Іван Ніс, що з

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

глибини серця ненавидів Чечеля і до безтяти любив Мотрю, ходив понурий та снував свої зрадницькі пляни.

У ранній імлі здалека маршувала московська орда з князями Меншиковим і Голіциним на чолі. Їхній висланник Аненніков вимагав впустити царські війська до Батурина, але на цю вимогу висланник отримав горду відповідь, що Гетьман велів не здаватися. Нещасний посол приніс вістку, що хахли збунтувалися, що вони з Мазепою і з Батурином, а Мазепа - зі шведським королем ще десь за Десною, а в піснях співають: “Як перейду за Десну, не вернусь аж на весну”. Гетьманські маніфести голосили, що Бог і шведський король з українським козацтвом, а царські маніфести казали, що гетьман зрадник і хоче віддати Україну полякам та перемінити православні церкви на єзуїтські костьоли. Цар наказав проголосити в усіх церквах анатему Мазепі і проголосив вибори нового гетьмана в Глухові, а “зрадницький” Батурин наказав зрівняти з землею.

Батурин тривожно чекав. 31-ого жовтня вартові на мурах сповістили, що московські полки йдуть, мов чорна хмара. Козаки з допомогою міщанства взяли засипати, чим могли, брами, рубали мости та пускали їх на воду. Меншиков пробував оточити місто, тоді найзаможніші міщани першими, а разом з ними Любов Хведорівна Кочубеїха, запалили свої багаті оселі. Московська орда, гнана своїми офіцерами, здобула одну браму і сама загатила своїми та козацькими тілами вхід до міста. Батурин горів мов червоне море, з дзвінниць обривалися сумні дзвони та із зойком падали на просяклу кров'ю землю, а ворог брав у свої хижацькі кліщі вмираюче місто. Молодий козак казав, що там, де він стоїть і б'ється, вирішиться доля Гетьмана, Батурина й України. Зі всіх мешканців міста, тільки єдина Мотря та Іван Ніс знали про тайний підземний хід, яким можна було дістатися до міста. Мотря також мала ключі до порохової брами, яку з останніх сил намагалася висадити в повітря. Саме в той час прилуцький полковник Іван Ніс впустив підземним ходом московських убивців до гетьманського Батурина. В городі відбувається ніби “страшний суд”, місто клекотить, немов вулькан. Героїчні жінки, як ті львиці, б'ються поруч своїх чоловіків. Важко поранений Чечель пробує перебратися з рештками своїх сердюків через річкові плавні: може десь там Гетьман. Та дарма: всюди п'яні москвини та збунтована хахлацька чернь. На згарищах гетьманського палацу переможець чинить свій суд. Козаки з погордою дивилися на своїх катів. Ніхто не здавався, ніхто не просив пощади, ніхто не падав на коліна, а царський опричник велів кожного четвертого садити на пал'як, а кожного третього колесувати; зі сотні що ще стояла на майдані - половину повісити, а половину скоротити на голову. На синьому небі мільйони зір світилися замість похоронних свічок, але ніхто нікого не хоронив, хіба по Сеймі плили трупи, німі свідки московського звірства. П'яний “побідою” кат спішив до свого імператора по нові “хрести” й медалі, спішив уздовж річки Сейму, що аж багрянела від козацької української крові. Полковника Дмитра Чечеля, ледве живого, зв'язаного шнурами ніби дикого звіра, везли до Глухова, щоб там його настромити на пал'як: “Поспішайся Чечелику, чекає москаль, вже для тебе зготовлений осиковий пал'як”, співалося потім в народній пісні. Але ще поки його праведна душа не відійшла у засвіти, його очі зустрілися з очима друга-приятеля, великого героя України, гарматного осаула, фон Кенігзена, котрий теж гинув за Гетьмана, Батурина і Україну.

26. ЗАСНУВАННЯ АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКОГО БЬОКУ НАРОДІВ

П'ятдесят років назад, коли Друга світова війна досягнула апогею знищення і вбивств двома найбільшими тоталітарними імперіялістичними потугами, у дні 21-ого та 22-ого листопада 1943-ого року, тобто більше як пів століття тому, сталася подія, якої значення можна оцінити тільки з точки зору сьогодення.

У житомирських лісах на Україні відбулася перша конференція поневолених націй, що стала зав'язком Антибольшевицького Б'юку Народів. Конференція відбулася з участю представників одинадцяти вже колишніх, тепер советських республік. Ініціаторами й організаторами були не раз згадувані на цих сторінках ОУН-УГВР під проводом Ростислава Волошина-Павленка. Охороняли місце конференції вояки молодії УПА під командою генерала Романа Шухевича. В житомирські бори з'їхалися патріоти Азербайджану, Башкірії, Білорусі, Грузії, Північного Кавказу, Туркестану і України. Завзята боротьба проти спільного ворога диктувала необхідність створення спільного й потужного фронту визволення. Ця войовнича конференція зверталася своїми дуже обмеженими засобами до західних союзників, щоб розірвали згубний союз з тоталітарною Москвою та розпочали історичний, хрестоносний похід проти коричневої й червоної антигуманної потуги. Ідеї, що їх так переконливо визначає програмний і бойовий клич АБН-у: "Воля народам, воля людині", поставили в центр політичної думки і дії історичний, етнографічний, націоналістичний і демократичний принципи, котрі перед тим були ігноровані всякими впливовими чинниками. Коли в наслідок несправедливого миру список поневолених націй ставав усе довшим, зростав список нових членів АБН-у. Основоположники та реалізатори абеенівських гасел і принципів знали, що їхні концепції дають найбільшу надію на перемогу над найбільшим ворогом цивілізованого людства - Советською Росією без марива термоядерної війни. АБН був єдиною політичною формацією, яка давала реалістичну антитезу до атомного знищення. Цією антитезою стали 150 мільйонів неросійських поневолених і переслідуваних, постійно русифікованих миролюбних націй, що є готові до боротьби за свободу, волю, державне буття і правдиву демократію. Під вмілим проводом Голови Ярослава Стецька і пані Слави Стецько АБН поборював усі перешкоди зі сторони гедонічного демо-ліберального західного світу з його гаслом "краще бути червоним, як мертвим".

АБН організував безліч конференцій в різних столицях західного світу, мобілізуючи приспану совість тих, що повинні відповідати за долю своїх держав. Більшість з них засвоїли політику струся, що ховає свою голову в теплий пісок і твердить, що все гаразд. Аж інвазія в Афганістан показала, що не все гаразд. З гордістю можемо сказати, що АБН у великій мірі відіграв роль пробудителя. Він став членом Європейської Ради Свободи та влив багато нової здорової крові в ту Раду, скріпив своїми свіжими ідеями та силами Раду Сполучених Штатів Америки за Світову Свободу. АБН спромігся впливати на дії Європейського Вільного Парляменту та дуже успішно увійшов і вніс багато досвіду в діяльність бувшої Світової Антикомуністичної Ліги, яка під зміненою нині назвою об'єднує понад 110 держав та прийняла ідеї АБН як свої.

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

АБН являється відкритою організацією, що завжди акцентувала, і то дуже чітко, історичні, етнографічні, націоналістичні й демократичні принципи. Це справжній “Блок” без усяких регіональних чи інших груп, без спеціальних інтересів, запобігаючи в той спосіб майбутнім імперіялістичним тенденціям, або навіть конфліктам. АБН визнає принцип, що кожна нація - стомільйонна, чи одномільйонна - має однакове, Богом дане право на волю і свободу.

Ще так недавно гасла АБН, поборовши довгий і тернистий шлях, вийшовши з житомирських лісів, потрапили у вуха й уми деяких лідерів країни Вашингтона, до Капітолю та Білого Дому. Хоч це вже ніби історія, і останні події переважають у наших серцях і емоціях, але те, що було, треба пам'ятати. Відзначаючи урочисто 25-річчя проклямації про Поневолені Народи, (що теж дехто хоче забути), та 40-ліття АБН-у, колишній президент Реген сказав пам'ятні слова: “Ваші змагання є нашими змаганнями. Ваші надії є нашими надіями.”

Можливо, президент Реген і ті, котрі прийшли після нього, забули вже ті слова, а дехто з його наступників попереджали українських патріотів про самогубність націоналізму та про необхідність територіяльної інтегральності, все ж таки наші надії хоч не сповнилися ще вповні, але майбутнє не належить імперіям, бо імперії гинуть, а нації, як той фенікс з попелу, воскресають і, навчені досвідом минулого, розумнішають і могутніють. АБН визнавав концепцію синхронізованих національних визвольних революцій. Події, що розігралися на наших очах в Нагорнім Карабаху, в Тбілісі, Таджикистані, Придністров'ї, в Грузії, а тепер в Чечні, хоч дали натяк на реалізацію тих ідей, але через байдужість, брак авторитетних провідників у західного світу, російський імперіялізм знов у сприятливих для нього обставинах. Але чи надовго? Північно-Атлантичний Пакт - НАТО - не береться до самоліквідації, він переорганізовується. Тому з нагоди 50-річчя пригадую слова відомого науковця, антикомуністичного стратега, генерала Еф Сі Фуллера: “НАТО з усією його недосконалістю є першим потенційним заборолом проти російського імперіялізму, а Антибольшевицький Блок Народів, з його усіма організаційними недоліками, є єдиним потенційним другим фронтом. Один і другий однаково істотні не лише для припинення росту комунізму і російського імперіялізму, але й для цілковитої його ліквідації як єдиного ворога волі для народів і одиниць, як також і для світового миру”.

Коли приходить історичний час валити-руйнувати якусь гидку структуру, а на її місце звести щось гарне, величаве, святе, треба наперед усунути мерзоту рабства й неволі та приготувати місце під будову святині людської гідності, волі й свободи.

У 50-ліття існування АБН, під якою б назвою не продовжувала своє життя ця спілка, можна гордо і з вдовolenням сказати, що ця організація та її ідеї стали визнаним інструментом усунення-розпаду царства сатани та імперії зла і допоможуть в майбутньому закріпити, сцементувати самостійність і волю народам, свободу людині, а в першу чергу українській людині.

27. БАЗАР - МОГИЛА ГЕРОІВ

“Нас тут триста, як скло, товариства лягло, і ніхто не згадає”...

В Енциклопедії Українознавства знаходимо ось таку лаконічну інформацію: “Базар - містечко на київському Поліссі Житомирської області. Могила 359 вояків Армії УНР, розстріляних большевиками 22.XI.1921 року.” Не більше пише про цю героїчну і сповнену найглибшого трагізму подію енциклопедична Історія Українського Війська: “Як епілог Другого Зимового Походу в листопаді в містечку Базар на Волині, червоні розстріляли 359 вояків “льодового походу”, що було останнім етапом тих змагань.”

А справді: чи ніхто не згадає? Ось ми сьогодні, і багато таких як ми, з глибоким подивом, з пієтизмом та жалобою поминаємо тих, що свідомо лягли в могилу, коли побачили, що більш нічого не можуть для України зробити.

Другий Зимовий Похід, що мав запалити вогні та воскресити в Україні всенародне повстання, через усякі несприятливі обставини не здійснився. Погане плянування, неточність та ігнорування союзниками, а в першу чергу незвичайно несприятливі умови погоди - вирішили долю всього Зимового Походу, що був організований й очолюваний Генералом Юрком Тютюнником. Сам похід був плянований і став відомим як “зимовий похід” не через плянування, а тільки через обставини. Вояцтво походу називалося Українською Повстанською Армією. Через аматорський підхід і цілковитий брак конспірації, бо кожен знав де міститься Головний Штаб, найкраще про все знали большевики, які про це пізніше відкрито писали. В поході брали участь колишні вояки УНР, інтерновані в Польщі в таборах Олександрово, Калуш і Вадовиці, які були дуже погано вдягнені, а ще гірше озброєні та без усякої санітарної опіки. В міжчасі большевицькі частини розгромлювали колись сильні повстанські загони і завели в Україні такий жахливий терор, що сам генерал Тютюнник сумнівався в доцільності спізненого походу, але було неможливо зупинити акцію, яку все-таки готувалося. Про успішність повстання на Правобережжі не можна було й думати. Тоді виникла концепція про рейд на Лівобережжя з наміром здобути Коростень. Останнє навіть хвилино вдалося, але під натиском великих большевицьких з'єднань прийшов трагічний відступ. Без амуніції, без зброї, без теплого одягу, закутане в укривала й мішки та на 50% без чобіт, українське військо мусіло протиставитися не лише атакам вдесятеро сильнішій большевицькій кінноті, а ще й виїмково лютим морозам і сніговіям. У другій половині листопада група опинилася біля села Малі Миньки, де її оточили большевицькі частини силою десь 4500 кіннотників та піхоти. До краю втомлені, холодні й голодні воїни боролися завзято, аж поки вичерпалася амуніція. Ранені лицарі самі себе стріляли, а між ними загинув колишній міністер закордонних справ уряду УНР, Михайло Білинський, щоб не потрапити в полон до жорстокого ворога. Малій частині вдалося вирватися з оточення і добитися до відносно безпечного польського кордону. Більшість - десь 500 вояків - таки попали в полон. На другий день - 21-ого листопада - 359 полонених погнали до сусіднього містечка Базар, замкнули в церкві та після так званого слідства засудили усіх до розстрілу. Перед езекуцією, згідно зі своїми монгольськими традиціями, політруки запропонували козакам покаятися, а тоді їх приймуть до червоної армії. Ні один не завагався, а перед самим розстрілом козак Степан Щербак, із Стрілецької

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

Січової Дивізії, сказав: “Ми знаємо, що нас чекає і смерти не боїмося, але до вас служити не підемо. За нас помститься український народ”. З голосним “Слава!” та зі співом “Ще не вмерла Україна” падали в могилу скошені скорострілами українські герої, з рук московсько-большевицьких зайд. Так колись гинули сотні тисяч до них, і так будуть гинути після них.

Зворушливо відзначили цю подію інтерновані вояки, що волею долі залишилися живими в польських таборах. “Ми - казали вони - складаємо Вам подяку, що Ви вказали, як треба міряти наші тернисті шляхи. У Вас просимо, прилиньте з широких степів України, з темних лісів Волині та ввійдіть у нашу змучену душу, дайте нам сили, щоб побороти перешкоди на нашому шляху і дійти до вимріяної заповітної мети - української вільної держави, а як треба - то й піти Вашими слідами”.

Сьогодні ми всі майже наблизилися до тої великої мети - вільної держави, про яку в могилі снять герої Базару. Довгий шлях до великої мети був довгий і пересичений української кров'ю, а дорога до повного здійснення мети ще, мабуть, далека.

28. ХТО І ЗА ЩО ВБИВ АЛЛУ ГОРСЬКУ ?

Поки діяспорні українські люди заговорили про Аллу Горську, її знали в Україні як талановитого майстра мистецтва монументальних форм. Її ім'я стало відомим, а то й голосним в шістдесятих роках у зв'язку з вітражем у будинку Київського Державного Університету. Цей мистецький твір, що представляв з великою силою розгніваного Тараса Шевченка з полум'яним закликком, став символом протесту патріотичної молоді проти антиукраїнських і антикультурних зазіхань комуністичної партії та її репресивних органів. Один із співавторів вітражу - Панас Заливаха - був у 1965-ому році заарештований. Та ще до арешту Панаса Заливахи - навесні 1964-ого року - цей монументальний вітраж був розтрощений молотами. Цей акт вандалізму став іскрою, що виала на бочку пороху й закріпила історичний феномен шестидесятництва - визначного культурницького (та не тільки культурницького) руху опору в Україні. Аллу Горську, її чоловіка - теж мистця, - та Людмилу Семикіну, яка зацікавилася відтворенням народнього одягу України, було виключено зі Спілки художників України. Тим самим усіх трьох було позбавлено не тільки можливості творчо працювати, а й засобів до життя.

Алла Горська народилася в 1929-ому році в зросійщеній українській інтелігентній родині. Захоплення малюванням завершилося захопленням монументальною творчістю. Знайомство з українським мистецтвом перейшло в любов до всього українського. Алла почала вивчати українську мову. Стала діяльним членом Клубу творчої молоді. Цей Клуб виконав визначну роль у відродженні української інтелігенції того часу. Тому й зацікавилася КГБ тим Клубом. Клуб поступово припинив свою діяльність. Але Алла Горська лишилася активною і в творчості, і в українському житті того часу. Вона виступала проти заборони малювати Панасові Заливасі, проти засуду Валентина Мороза, вперто писала листи до своїх засуджених друзів, домагалася права участі в політичних процесах. Алла стала автором та

співавтором протестних листів до прокуратури та до представників влади. Вона навіть домоглася відновлення членства у Спілці художників України, і то не тільки для себе.

Уродлива, поставна й привітна Алла Горська привертала до себе увагу. Одного дня - в листопаді 1970-ого року - Алла зникла. Було відомо, що вона поїхала до чоловікового батька. Міліція, що слідувала за кожним кроком, Алли чомусь не шукала. Її занепокоєні друзі Надія Світлична та Євген Сверстюк з трудом домоглися зайти до житла Аллиного свекра, старого Зарецького. Не заставши нікого в мешканні свекра, Надія та Євген вже збиралися вийти та раптом помітили, що на ляду над підвалом накинута якусь шматку. Підняли шматку, піднесли ляду, зазирнули вниз і... побачили мертве тіло Алли. Місцева (ОВОР) міліція не збиралася шукати винних, а готова була звинуватити Світличну і Сверстюка. А на вищих щаблях шукали за мотивами звинувачення проти чоловіка Алли. Та справжня вакханалія почалася, коли треба було ховати Аллу. Не дозволено було відкрити домовину, дату поховання перенесли, за Іваном Гелем, який виступав на цвинтарі над домовиною, наглядачі з КГБ поїхали аж до Львова. Було поширено чутку, що Аллу вбив її свекор, старий Зарецький, який нібито терпів на психічну недугу, та пізніше кинувся під поїзд. Його тіло з відрубаною головою знайшли скоро після смерті Алли на залізничній колії біля Фастова. Як міг старий німецький чоловік вбити молоду здорову, рослу жінку та ще втягнути її тіло до пивниці? Навіть геніальні кагебісти не мали відповіді на це питання.

“Хтось і чомусь” замордував у 1921-ому році українського композитора Миколу Леонтовича. “Хтось і чомусь” у 1979-ому році замордував улюбленого композитора Володимира Івасюка. Було ще багато подібних скритовбивств. А що ми знаємо про смерть в ув’язненні Юрія Литвина, Василя Стуса?

Хоч як кагебісти тероризували присутніх на похоронах патріотів, та Олександр Сергієнко сказав таки, що Алла Горська була людиною вільною, незалежною і гордою, користувалася загальною любов’ю, уміла безмежно любити, але й ненавидіти теж уміла. “Вони її за це ненавиділи, за що ми її любили”. В очах Євгена Сверстюка Алла була людиною сповненою гідності, що на неї можна було покластися в усьому, як на себе самого, навіть більше, ніж на себе. Вона залишила людям щедроти великої душі. Іван Гель підкреслював принциповість і активність Алли. Без її участі не відбувалася ані одна громадська акція, чим би їй це не грозило. Вона вперто й твердо ступала на судженому їй важкому і тернистому шляху. Василь Стус у своїй поезії “Пам’яті Алли Горської” писав: “Ярій душе, а не ридай”. І справді, нехай наші душі не ридують, а смерть Алли Горської нехай нас не пригнічує і не пригинає додолу. Вплетім її постать у вінок героїнь, як символ боротьби за волю України, як образ наших ідеалів.

29. ЗАГИБЕЛЬ ІВАНА КЛИМОВА - ЛЕГЕНДИ

У місяці грудні відзначаємо героїчну смерть останнього кошового Отамана Петра Кальнишевського, Командира УПА-Північ полковника Савура Клячківського та одного з найбільших героїв ОУН - Івана Климова-Легенди.

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

У соловецькому монастирі 4-ого грудня 1803-ого року помер за невідомих обставин останній кошовий отаман Низового Війська Запорізького Петро Кальнишевський, народжений ще в 1690-ому році. З волі війська запорізького він отаманував протягом 10 дуже важких і трагічних років. Під постійним терором Москви, Кальнишевський виказав дуже багато дипломатичного хисту, намагаючись боронити кушеньку автономію Запоріжжя. Прекрасний адміністратор, Кальнишевський причинився до політичного, культурного й економічного розвитку своєї країни. Він цікавився купецькими справами, тоді занедбанними, був послом у Петербурзі і тому міг зрозуміти справжні імперські пляни царського двору. А ці пляни вели до цілковитого знищення Запоріжжя. Оце й сталося за життя Кальнишевського. Останній Отаман був засланий, як царський в'язень, до соловецького монастиря, де витерпів повних 26 років - від 1775-ого до 1801-ого. Після "звільнення" він постригся в ченці й помер за невияснених обставин у 1803-ому році, проживши 113 цікавих і трагічних років.

А от нещодавно в родинному селі Івана Климова-Легенди відбулося святкове посвячення пам'ятника на його честь. Вдячні колишні друзі та земляки з села Стоянова старалися гідно відзначити пам'ять одного з найбільш героїчних революціонерів доби, що була "жорстокою, мов вовчиця". Коротке життя Климова-Легенди було геройське і жорстоке. Він - активний член ОУН ще як був учнем гімназії. Він маршував стежками й доріжками рідної Сокальщини, а за ним, як за добрим садівником, росли як молоді дуби, кадри українських націоналістів-ідеалістів, таких самих, яким був він. Легенда з власної ініціативи організував ряд повітів в окрузі, не визнаючи ніяких штучних кордонів, що їх українцям накинута польським окупантом. У висліді повторних арештів, в 1937-ому році був засуджений польським судом на 10 років у так званому луцькому процесі. З вибухом польсько-німецької війни вийшов на волю в Ссдльцах і негайно віддав себе до розпорядження тодішнього провідника крайового проводу Степана Бандери. Іван Климов-Легенда став довіреним і шанованим другом Провідника аж до самої своєї смерті. Легенда вмів двоїтися і троїтися в геройській, але не менш ефективній боротьбі з обома новими окупантами - червоним московським і брунатним німецьким. Климов-Легенда, як крайовий провідник ОУН на Західних Землях України, протягом кількох днів устигав бути то в Кракові, то у Львові, то в Луцьку чи Холмі, а особливий сантимент мав до Волині. Один із друзів Легенди під час поїздки на Волинь, стрінув старшого дядька, котрий осліп на одне око під час жажливих акцій відомого Коха. Той дядько розказав другові Легенди, що: "як би тут був Іван Климов, все виглядало б краще. Я його знав і любив як сина, вірив і вірю в нього, як в Божу силу". Справжній пієтизм до Легенди мали його співпрацівники і підвладні, виконавці його завдань і наказів. Тому Богдан Казанівський назвав свої спомини "Шляхом Легенди". Легенду гестапо ідентифікувало з "бандерівським бунтом" та старалося за всяку ціну дістати його в свої кігті. Тому то він відбував свої подорожі переважно пішки, тримаючи свій затиснений п'ястук на пістолі. Одного дня Іван здивував своїх друзів сказавши, що буде одружуватися. Він таки одружився. Та не довго судилося молодій парі бути разом. Одного дня приїхали до Львова гестапівці аж із Берліну та подалися на вулицю Жулінського, де тоді перебував член Проводу ОУН, Маївський. Маївський в погоні був важко поранений, а на хіднику залишилися два гестапівські трупи. Озвіріле гестапо взялося з нечуваною жорстокістю до ліквідації ОУН. Одною з перших жертв впав найближчий друг Легенди - Влодко Лобай-Вугляр.

Влодка катували безперервно протягом кількох днів і ночей, та Влодко вижив і нічогосінько ворогові не сказав. Тоді гестапо арештувало Легенду. Це було 5-ого грудня 1942-ого року і сталося з допомогою провокатора “Любомира” та жінки в каракулевім хустрі. “Любомир” і “каракулева пані” підслухали, як хтось із утаємничених говорив про квартиру Легенди. Коли гестапо, а саме садист Вірзінг катував Івана, тут же за стіною допитували Влодка Лобая і Федя Луцишина (недавно помер у Вінніпегу, Канада). Вони виразно чули, як Легенда без страху і нарікань сказав: “Я вам сказав, що називаюся Климів-Легенда і нічого більше не скажу. Ви, бандити, окупите і грабуєте Україну, тому не буду з вами розмовляти”. Перекладач повторив сказане, а стадо ошалілих гестапівців кинулося на свою жертву: ломили на ньому стільці, а десяток цікавих “оберменшів” збіглося, щоб глядіти на спектакль. Іван мовчки, без єдиного звуку розпуки чи болю, відійшов на брудній гестапівській долівці до свого Творця. Сталося це під супровід російсько-німецької лайки Вірзінга, енкаведівського ката на гестапівській службі, а таких було багато. Друзі Легенди, користуючись своїми зв’язками, ублагали тюремного лікаря-жида, Бодєка, пробувати врятувати життя Легенди, але дарма. Бодєк переказав, що Іван загинув смертю героя, нічогосінько не сказавши, і вони повинні бути гордими на свого друга.

Трагічний і гордий шлях героя Климова-Легенди та життєвий шлях цілої генерації молодих українців доказав, що їм можна довірити долю України. Ще раз повторю слова волинського дядька, що сказав: “Я його так любив, як сина, і вірю в нього, як у Божу силу”.

30. ПРО ГЕРОЙСЬКУ СМЕРТЬ БІЛАСА І ДАНИЛИШИНА

Хто з українських людей Західньої України старшого віку не пам’ятає, як то на світанку 23-ого грудня 1932-ого року сумовито захлиналися-плакали дзвони в наших церквах. То поневолена Україна прощала своїх вірних геройських синів, які саме в цей час ішли з гордо піднесеними чолами на ешафот львівської тюрми св. Бриґіди - ішли на зустріч зі смертю. З Біласом і Данилишином були в їх останню годину тюремний капелян, добрий отець доктор Богдан Липський, що провів з ними усю скорбну ніч, адвокати - доктор Володимир Старосольський і доктор Степан Шухевич, представники трибуналу і прокуратури, та кат... Досвіта, в холодну пору, десь недалеко почали щебетати пташки. “Щось нечуване в такий час” - сказав адвокат Старосольський до адвоката Шухевича. Коли привели під ешафот Біласа і Данилишина, застогнали дзвони українських церков Львова, а за ними, мов могутня луна, заплакали дзвони цілої Західньої України. Адвокат Шухевич, незважаючи на заборону, наблизився до засуджених і з великим хвилюванням запитав: “Чи чуєте щебіт пташок? Чи чуєте дзвони? То вони для Вас співають і грають”. А за яку хвилину об’єдналися зі своїм Творцем та тисячами своїх попередників спочатку Дмитро Данилишин, 25-ти років, колишній шевський челядник, з освітою трьох клас народньої школи, а другим пішов за Дмитром його племінник Василь Білас, років 21, освіта 7 класів народньої школи. Оба вони греко-католики, оба нежонаті, що любили своє життя так, як і ми. Матері Біласа, що була сестрою Данилишина, дозволили побачитися та попрощатися востаннє

ПІЗНАЙТЕ СВОЄ МИНУЛЕ

з сином і братом - по п'ять хвилин з кожним. П'ять хвилин! А вони, ті, що мали за хвилину вмирати, були спокійні, повні неземної поваги. На ешафоті Данилишин заявив, що йому тільки дуже жаль, що може лише один раз умерти за Україну, а Білас попросився з життям окликом "Хай живе Укр...", а решта слів ніхто не почув, бо кат - на знак прокурора - затулив йому уста. Оборонці негайно запротестували проти того, що не дали Біласові висловити останнє слово, що практикується в усіх цивілізованих державах світу. Отак ворожа окупаційна влада полагоджувала українську проблему, так виконувала свої міжнародні зобов'язання щодо понад п'яти мільйонів української національної меншости.

В наслідок згубної санаційної політики, задурманені ідеями "ягайлонської моцарствовости" та традиційною мегальоманією тодішні лідери Польщі, що оглядалися на Сталіна та Гітлера, довели українські маси до точки кипіння, тим приготувавши проти себе бомбу, готову до вибуху щохвилини.

Відома "пацифікація" - звірство, нечуване в цивілізованому світі, стала подією, що перепоновила чашу українського народнього гніву. Українські свідомі маси, опановані УВО-ОУН, були готові до протинаступу. Найбільшого розголосу і часто суперечливої оцінки в Європі здобув бойовий напад на пошту в Городку коло Львова. Це було тільки одне звено експропріаційного ланцюга ("ексів"). Головний Провід Українських Націоналістів доручив тодішньому провідникові ОУН Західньої України Богданові Кордюкові перевести напад на пошту в Городку, а деталі акції було доручено Крайовому Бойовому Референтові Романові Шухевичу-Дзвоніві. У середу, 30-ого листопада 1932-ого року, бойова група ввійшла ввечорі законспіровано до поштового будинку. Через непередбачені обставини, а саме непередбачену присутність поліції, наступила розгубленість та почалася стрілянина. Бойовики Білас і Данилишин забрали гроші та почали організований відступ, але завважили, що двох учасників десь не стало. Бракувало Юрка Березинського, брата дружини Романа Шухевича. Юрко був важко поранений і тому ще стріляв у себе, щоб не попасти до рук поліції. Другим, кого не стало, був Володимир Старик, що загинув одразу в час нападу. Білас і Данилишин подалися, так як було домовлено, до Глинної Наварії, де натрапили на вже поінформовану поліцію. У сутичці Данилишин одним пострілом з пістоля вбив коменданта поліції Коята, а другим пострілом поранив другого поліціанта Слугоцького. Білас і Данилишин зникли в недалекому лісі і добилися до села Розвадів, а ще далі вбрід через Дністер дійшли до села Веринь. За ними гналася ватага селян з дрючками та криками "бийте бандитів", які нібито пограбували сільську кооперативу, бо таку провокаційну вістку пустив польський залізничник. Обмазані своєю кров'ю Білас і Данилишин зупинилися на горбку, обнялися і сказали селянам, що вони є членами ОУН і готові згинуть за Україну. Учасники погоні розгубилися, але було вже пізно: прибула поліція і Біласа і Данилишина забрали до Львова, щоб поставити їх під "наглий" суд, проти рішень котрого немає права на апеляцію. Дуже драматична розправа тягнулася від 17-ого до 22-ого грудня 1932-ого року. Членами "наглого" суду-трибуналу були професійні судді і відомий шовініст-прокурор. Отже вирок було приготовано наперед, і то мав бути вирок смерті. Підсудних боронили найкращі патріотичні українські адвокати: Володимир Старосольський, Степан Шухевич, Лев Ганкевич та інші. Найдраматичнішим моментом цілої розправи було свідчення отця Киндія, пароха Розвадова. Він свідчив таке: почувши крики "бийте, забийте" вибіг з

хати і побачив погоню; двоє молодих чоловіків лежали в крові, а він, священик, робив усе можливе, щоб не допустити до вбивства. Непритомні очуняли, стали на горбочку, обнялися, і старший сказав: “Ми є члени української організації, ми вмираємо за Україну; як ви будете так воювати, то України ніколи не будемо мати”. - На ці слова Данилишин вибухнув у судовій залі плачем, а Білас поклав його голову на своє плече і пробував заспокоювати. А отець Киндій продовжував: “Вони окривавлені стояли на горбку, а довкруги юрба з палицями; так мусіло бути тоді, як на Голготі розпинали Христа”. - Данилишин знову голосно заплакав, а ще голосніше сказав: “Не думайте, що я плачу над собою. Ні! Не над собою!”

“Наглий” суд, вирок і героїчна смерть Біласа і Данилишина розбурхали до краю емоції українських людей не лише в Західній Україні, але всюди, де билося українське серце. Навіть українські угодовці-опортуністи перейшли свій Рубікон і стали явними “гайдамаками”. Польська громадська думка була роздвоєна і часто обурена політикою польського судочинства, а ціла Європа не щадила слів критики й обурення. Провід Організації Українських Націоналістів теж навчився дечого. Ніби як подзвіння по Біласові і Данилишинові відбулася в Берліні від 3-ого до 6-ого червня 1933-ого року чергова конференція Проводу ОУН з участю багатьох так званих “крайовиків”, тобто членів ОУН, що жили в Україні і творили це, що називається революцією. Рішенням берлінської конференції, очолюваної полковником Євгеном Коновальцем, новим крайовим провідником на Західні Українські Землі був призначений Степан Бандера. Так розпочався новий світлий та не менше героїчний етап доби українського націоналізму. Отже виходить, що кров Біласів і Данилишиних прискорила розвал комуно-московського пекла та відродження Української Самостійної Держави.

Використані джерела:

- Енциклопедія Українознавства Словникова частина І.
Проф. д-р Володимир Кубійович
В-во “Молоде Життя”, 1955.
- Історія Українського Війська
Видавець Іван Тиктор
Друге доповнене видання
Вінніпег, Канада, 1953.
- Українська Гельсінська Група 1978-1982
Документи і матеріали упорядкував і зредагував Осип Зінкевич
Торонто 1983 Балтимор.
- Літопис Української Повстанської Армії
Редагує Колегія
Є. Штендера, П. Й. Потічний
Видання Об’єднання кол. Вояків УПА в США і Канаді
Товариство кол. Вояків УПА
ім. Ген. Хор. Тараса Чупринки в США і Канаді
- Українська Церква між Сходом і Заходом
Д-р Григор Лужницький
Накладом Союзу Українців Католиків “Провидіння”
Філадельфія, 1954.
- Батурин
Трилогія “Мазепа”,
Богдан Лепкий
В-во Миколи Денисюка
Чікаго, 1959.
- Нарис історії ОУН
1920-1939 Перший том
Д-р Петро Мірчук
За редакцією Степана Ленкавського.
- В поході до волі -- Т. І.
Микола Климишин
Видання Ліги Визволення України і Дослідного Інституту Студіюм,
Торонто, 1975.
- Шляхом легенди -- Спомини
Богдан Казанівський
Українська Видавнича Спілка
Лондон, 1975.
- Special Tasks
Pavel Sudoplatov nad Anatoly Sudoplatov
Little, Brown and Company.
- Альманахи
“Гомону України”, “Провидіння” і Українського Народного Союзу.

Зміст

Від упорядника	ст. 3
1. Свято Української Державности	ст. 4
2. Крути	ст. 5
3. Традиційне Свято Героїнь	ст. 7
4. Річниця загибелі генерала Романа Шухевича	ст. 8
5. Акорд волі Карпатської України	ст. 11
6. Пам'яті Степана Охримовича	ст. 13
7. День пам'яті Володимира Івасюка	ст. 14
8. Убивство Москвою полковника Євгена Коновальця	ст. 16
9. Москва вбила Симона Петлюру	ст. 18
10. Загибель Олега Ольжича-Кандиби	ст. 20
11. Річниця Кінгірського злочину Коскви	ст. 21
12. Проголошення незалежності України	ст. 23
13. Конотопська перемога гетьмана Івана Виговського	ст. 25
14. Створення Української Головної Визвольної Ради	ст. 26
15. Пам'яті Дмитра Мирона (Максима Орлика)	ст. 28
16. Згадаймо лікаря-вояка Юрія Липу	ст. 30
17. Геройська смерть Ростислава Волошина і Дмитра Клемпуша	ст. 32
18. Загибель Василя Стуса	ст. 32
19. Про геройську смерть полковника Юліяна Головінського	ст. 34
20. На смерть Провідника ОУН Степана Бандери та Льва Ребета	ст. 36
21. Постріл Миколи Лемика в обороні мільйонів	ст. 38
22. Листопадовий Чин	ст. 40
23. На смерть Ужгородського владика Теодора Ромжі	ст. 42
24. Перша Конференція ОУН	ст. 44
25. Зруйнування Батурина - тодішньої столиці України	ст. 46
26. Заснування Антибольшевицького Бльоку Народів	ст. 48
27. Базар — могила героїв	ст. 50
28. Хто і за що вбив Аллу Горську?	ст. 51
29. Загибель Івана Климова-Легенди	ст. 52
30. Про геройську смерть Біласа і Данилишина	ст. 54
Використані джерела	ст. 57
Зміст	ст. 58

